

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA
VALSTYBINIŲ INFORMACINIŲ SISTEMŲ BENDROJI KONTROLĖ.
VALSTYBINIS IR INSTITUCINIS LYGMENYS

2006 m. rugsėjo 12 d. Nr. IA-9000-4-2
Vilnius

TURINYS

SANTRAUKA	3
IŽANGA.....	8
<i>Audito objektas, subjektai ir tikslai</i>	8
<i>Vertinimo kriterijai</i>	9
<i>Audito procesas</i>	9
AUDITO REZULTATAI.....	10
1. <i>IS strateginis valdymas</i>	10
1.1. <i>IS valdymas informacinės visuomenės plėtros kontekste</i>	10
1.2. <i>IS valdymo procesų stebėsena</i>	19
2. <i>IT investicijų ir projektų valdymas</i>	21
2.1. <i>Investicinių projektų rengimas</i>	23
2.2. <i>Investicinių projektų derinimas</i>	25
2.3. <i>Investicinių projektų eigos vykdymo kontrolė</i>	34
3. <i>Duomenų ir informacinių sistemų klasifikavimas</i>	39
4. <i>Įstaigų vadovų mokymai</i>	41
5. <i>IS saugos valdymas</i>	43
5.1. <i>Duomenų ir informacinių sistemų valdytojų („savininkų“) nustatymas</i>	43
5.2. <i>IS rizikos vertinimas</i>	45
5.3. <i>Informacijos ir jos saugos politikos bei procedūrų dokumentavimas</i>	46
6. <i>Informacinių sistemų kūrimas</i>	49
7. <i>Informacinių sistemų eksploatavimas</i>	51
7.1. <i>Konfigūracijos valdymas</i>	51
7.2. <i>Pakeitimų valdymas</i>	52
7.3. <i>Incidentų ir problemų valdymas</i>	53
7.4. <i>Veiklos tęstinumo užtikrinimas</i>	53
PRIEDAS NR. 1	55
PRIEDAS NR. 2 VARTOJAMŲ SANTRAUKŲ IR SĄVOKŲ PAAIŠKINIMAS	58
PRIEDAS NR. 3 APIBENDRINTOS IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	59
PRIEDAS NR. 4 VALSTYBĖS KONTROLĖS IR KITŲ AUDITORIŲ ATLIKTI INSTITUCIJŲ AUDITAI	63

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA VALSTYBINIŲ INFORMACINIŲ SISTEMŲ BENDROJI KONTROLĖ. VALSTYBINIS IR INSTITUCINIS LYGMENYS

2006 m. rugsėjo 12 d. Nr. IA-9000-4-2
Vilnius

SANTRAUKA

Informacinės visuomenės plėtra yra vienas iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos¹ prioritetų, todėl svarbu užtikrinti tinkamą valstybės informacinių sistemų valdymą, suderinamumą ir funkcionavimą, suteikti galimybę daugeliui Lietuvos gyventojų naudotis elektroninėmis valstybės institucijų paslaugomis.

Valstybės kontrolės atliktas auditas yra susijęs su Valstybės ilgalaikės raidos strategijos žinių visuomenės prioritetu valstybės valdymo ir savivaldos srityje ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 m. programos 4 punkte numatytų įsipareigojimų įgyvendinimo vertinimu.

Siekdami įvertinti valstybinių informacinių sistemų valstybinio lygmens bendrąją kontrolę ir apibendrinti informacinių sistemų bendrosios kontrolės būklę valstybinėse institucijose, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje ir Informacinės visuomenės plėtros komitete prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, atlikome valstybinį veiklos auditą.

Atliekant informacinių sistemų (toliau – IS) auditus, pastebėtos pasikartojančios problemos, todėl tikimasi, kad audito metu pateiktos rekomendacijos sukurs pridėtinę vertę, t. y. pagerins informacijos valdymą ir saugą valstybinėse institucijose. Išankstinio tyrimo metu pastebėti vidaus kontrolės trūkumai valstybinėse institucijose. Valstybinių auditorių sudaryta informacinių sistemų kontrolės procedūrų schema pateikta 1 paveikslėlyje.

Audito metu, nagrinėdami valstybinių institucijų IS strateginį valdymą, nustatėme, kad IS plėtros strateginių planų ir valdymo komitetų nebuvimas valstybės institucijose didina riziką, kad IS plėtros priemonės nesutaps su institucijų poreikiais, o lėšos IS plėtrai bus naudojamos neefektyviai ir neturint aiškiai suformuluotų tikslų. Tobulintinas valstybinių institucijų informacinės visuomenės plėtros valdymo funkcijų priskyrimas valstybiniu lygmeniu.

¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2006-07-18 nutarimas Nr. X-767 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“.

Įvertinę informacinių technologijų investicijų ir projektų valdymą valstybinių lygmeniu, nustatėme, kad šis procesas tobulintinas. Informacinės visuomenės plėtros projektai rengiami pagal informacinių sistemų plėtrai nepritaikytą Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodiką². Valstybės kapitalo investicinių informacinės visuomenės plėtros projektų vykdymo eiga nepakankamai kontroliuojama, o valstybinės institucijos ne visada laikosi Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžeto finansinių rodiklių projektų rengimo plano reikalavimų.

Duomenų ir informacinių sistemų klasifikavimo analizė leido padaryti išvadą, kad valstybiniu lygiu tobulintinas informacinių sistemų klasifikavimas. Šiuo metu informacinės sistemos skirstomos pagal kompiuterizuotų funkcijų pobūdį, neatsižvelgiant į institucijose tvarkomos informacijos pobūdį ir informacinių sistemų kūrimo kainą.

Audito metu pastebėjome, kad valstybės tarnautojų mokymo programose nėra numatyta aukščiausio lygio institucijų vadovų IT strateginio valdymo (angl. *IT governance*) mokymų. Valstybiniai auditoriai susidarė nuomonę, kad tokių mokymų labai trūksta, nes Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų rezultatuose pastebima strateginių planų rengimo ir jų valdymo problemų iri informacinių sistemų ir informacijos saugos politikų formavimo trūkumų.

Informacinių sistemų saugos valdymo analizė leido padaryti išvadą, kad tobulintini IS saugą reglamentuojantys teisės aktai, o valstybinių institucijų saugos politika daugeliu atveju neišbaigta ir trukdo pasiekti aukštesnę informacijos saugos valdymo brandą institucijose. Taip pat valstybinėms institucijoms, neturinčioms valstybės IS ir tvarkančioms trečios ir ketvirtos kategorijos duomenis, neparengti minimalūs reikalavimai informacijos saugai.

Įvertinę informacinių sistemų kūrimą ir eksploatavimą, nustatėme, kad jo reglamentavimas tobulintinas, o valstybinėse institucijose nesilaikoma informacinių sistemų kūrimą ir eksploatavimą reglamentuojančių teisės aktų.

Visos valstybinių auditorių padarytos išvados pateiktos valstybinio audito ataskaitos 3 priede.

² Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2004-04-29 įsakymas Nr. 1K-168 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 m. liepos 4 d. įsakymo Nr. 201 „Dėl Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“.

Siekdami pagerinti informacijos saugą valstybiniu ir instituciniu lygmeniu, VRM**rekomendavome:**

- Tęsti IS valdymą reglamentuojančių teisės aktų rengimą.
- Teisės aktuose numatyti administracines institucijų informacinės saugos kontrolės funkcijas.
- Teisės aktuose numatyti, kad valstybinės institucijos atnaujintus bendruosius duomenų saugos nuostatus pakartotinai derintų su VRM.
- Valstybinių institucijų informacinėms sistemoms taikyti diferencijuotą informacinių sistemų saugos reglamentavimą, atsižvelgiant į šių institucijų tvarkomų duomenų svarbumą.
- Inicijuoti Valstybės tarnautojų mokymų programų turinio reikalavimų papildymą nuostata, susijusia su IT strateginio valdymo pagrindų įgijimu.
- Inicijuoti informacijos saugos terminų sąvokų suvienodinimą.
- Teisės aktais aiškiai nurodyti, koks institucijų norminis dokumentas turėtų atitikti informacinių sistemų saugos politikos dokumentą.
- Rekomenduoti, kad institucijos, tvarkančios pirmos ir antros kategorijos duomenis, parengtų visą organizaciją apimančius informacijos saugos politikos dokumentus.
- Parengti minimalius informacijos saugos reikalavimus valstybės institucijoms, neturinčioms valstybės IS ir tvarkančioms trečios ir ketvirtos kategorijos duomenis.

Siekdami pagerinti informacijos valdymą valstybinio ir institucinio lygmeniu, IVPK rekomendavome:

- Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kuriais būtų siekiama:
 - numatyti, kaip ir kada valstybinės institucijos turėtų parengti IS strateginius planus ir kaip juos turi valdyti.
 - numatyti administracines institucijų IS strateginių planų rengimo ir vykdymo kontrolės funkcijas.
 - numatyti, kad duomenų ir sistemų valdytojų funkcija būtų priskirta informacijos vartotojų vadovybei ir būtų susieta su atitinkamų institucijų administracijos konkrečių asmenų pareigybėmis.
 - rekomenduoti tarptautinių standartų diegimą valstybinėse institucijose, apibrėžiant informacinių technologijų paslaugų valdymą (konfigūracijos, pakeitimų, incidentų ir problemų valdymą, veiklos testinimo užtikrinimą ir kitus procesus).
 - leidžiančius IVPK gauti informaciją apie Valstybės kapitalo investicinių projektų vykdymo eigą ir rezultatus iš juos vykdančių institucijų.
- Tobulinti ir formalizuoti Valstybės kapitalo investicinių projektų vertinimo procedūras: formalizuoti Valstybės kapitalo investicinių projektų sutikrinimo su Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijomis procedūras ir institucijų IS strateginių planų bei IS valdymo vidaus procedūrų vertinimą.

Visos valstybinių auditorių siūlomos IVPK rekomendacijos pateiktos valstybinio audito ataskaitos 3 priedo 2 lentelėje.

Apie pastebėtus trūkumus, susijusius su Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodika ir reikalavimais kompiuterizuotoms finansinės apskaitos programoms, atskiru raštu bus informuota Finansų ministerija.

IŽANGA

Valstybinių informacinių sistemų bendrosios kontrolės valstybinio lygmens vertinimas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje (toliau – VRM)³ ir Informacinės visuomenės plėtros komitete prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – IVPK)⁴ bei kitų institucijų informacinių sistemų bendrosios kontrolės būklės apibendrinimas buvo numatytas 2006 m. veiklos audito programoje.

Minėtas auditas į šią programą įtrauktas atsižvelgiant į valstybinio veiklos audito strateginio tyrimo rezultatus. Šis auditas yra susijęs su Valstybės ilgalaikės raidos strategijos žinių visuomenės prioritetu valstybės valdymo ir savivaldos srityje ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybės) 2004–2008 m. programos 4 punkte numatytų išsipareigojimų įgyvendinimo vertinimu.

Auditas pradėtas 2006-06-01, baigtas 2006-09-11. Pagrindinį tyrimą atliko valstybinių auditorių darbo grupė: Irmantas Aleliūnas (grupės vadovas) ir Živilė Kindurytė. Išankstiniame tyrime taip pat dalyvavo valstybinis auditorius Rimgaudas Gamulis.

Šio audito rezultatai bus naudojami Valstybės kontrolės išvadoje dėl Lietuvos Respublikos 2005 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos.

Audito objektas, subjektai ir tikslai

Audito objektas – valstybinių institucijų informacinių sistemų bendroji kontrolė.

Audito subjektai – VRM, IVPK ir kitos valstybinės institucijos, kuriose iki 2006 metų rugpjūčio buvo atlikti informacinių sistemų bendrosios kontrolės vertinimai.

Audito metu duomenys papildomai buvo rinkti iš Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos.

Audituojamas laikotarpis – nuo 2001-05-22 iki 2005-12-31.

Audito tikslai:

1. Siekta įvertinti valstybinių institucijų informacinių sistemų valstybinio lygmens bendrąją kontrolę.
2. Siekta apibendrinti informacinių sistemų bendrosios kontrolės būklę valstybinėse institucijose.

Tikimasi, kad audito metu pateiktos rekomendacijos sukurs pridėtinę vertę, t. y. pagerins informacijos valdymą ir saugą valstybinėse institucijose.

³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2006-07-19 pavedimas Nr. 9000-4.

⁴ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2006-07-19 pavedimas Nr. 9000-4-1.

Vertinimo kriterijai

Valstybinių institucijų IS bendrosios kontrolės valstybinio ir institucinio lygmens vertinimai buvo atlikti atsižvelgiant į Europos aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos (toliau – EUROSAI) IT darbo grupės ataskaitoje „El. valdžia audito perspektyvoje“⁵ 7 lentelėje pateiktą COBIT⁶ procesų derinimą su el. valdžios audito objektais.

Audito procesas

Audito problemos buvo patikslintos ir apibrėžtos išankstinio tyrimo metu. Išankstinio tyrimo rezultatai – audito problemos ir jų vertinimo kriterijai – buvo pristatyti VRM sekretoriui Vaidotui Blažiejui Abraičiui ir IVPK direktoriaus pavaduotojui Edmundui Žvirbliui.

Audito metu buvo vadovautasi Valstybinio audito reikalavimais, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2006-04-27 įsakymu Nr. V-65 patvirtintomis Informacinių sistemų audito metodinėmis rekomendacijomis, Tarptautinės aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos (toliau – INTOSAI) Audito standartų įgyvendinimo Europoje 22 gaire⁷, Informacinių sistemų audito ir kontrolės asociacijos (angl. ISACA) Tarptautiniais audito standartais, atsižvelgta į ISACA Audito gaires ir gerą praktiką.

Auditui reikalingi duomenys buvo renkami pokalbių su VRM ir IVPK darbuotojais metu, atliekant stebėjimą, tikrinimą, analizuojant dokumentus ir kitų auditorių ataskaitas. Siekiant pateikti konkrečių pavyzdžių ir apibendrinti valstybinių institucijų bendrosios kontrolės vertinimus, audito metu pasinaudota duomenimis, gautais kitų auditų metu.

Auditas buvo atliekamas darant prielaidą, kad visi auditoriams pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus. VRM ir IVPK nuomonė valstybinio audito ataskaitoje pateikta *pasvirusiu šriftu*

⁵ http://www.eurosai-it.org/9282000/d/english_e_gov.pdf

⁶ IT strateginio valdymo instituto metodikos – Cobit 3.0 bei Cobit 4.0 „Kontrolės tikslai“, „Valdymo gairės“ ir „Brandos modelis“.

⁷ http://www.eca.eu.int/audit_approach/guidelines/docs/intosai_en.pdf

AUDITO REZULTATAI

1. IS strateginis valdymas

1.1. IS valdymas informacinės visuomenės plėtros kontekste

Informacinės visuomenės valstybinis reguliavimas Lietuvoje buvo pradėtas 1992 metais įsteigus Ryšių ir informatikos ministeriją. Pagal patvirtintus nuostatus⁸ vienas iš pagrindinių ministerijos uždavinių buvo formuoti ir įgyvendinti bendrą Lietuvos valstybės ryšių ir informatikos politiką. 1998 metais panaikinus Ryšių ir informatikos ministeriją⁹, valstybės valdymo funkcijos ryšių srityje perduotos Susisiekimo ministerijai, informatikos srityje – Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijai¹⁰. 2000 metų pabaigoje panaikinta Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerija¹¹ ir valstybės valdymo funkcijos informatikos srityje perduotos Vidaus reikalų ministerijai¹².

2001 metais įkurtas Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės¹³, Susisiekimo ministerija ir Vidaus reikalų ministerija įpareigos perduoti Komitetui informacijos technologijų ir telekomunikacijų reguliavimo bei informacinės visuomenės plėtros koordinavimo funkcijas. Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad, įsteigus IVPK, Susisiekimo ministerijos ir VRM veiklos nuostatai beveik nepakito. Valstybinių informacinių sistemų valdymas mažai reglamentuotas. VRM, IVPK ir Susisiekimo ministerijos funkcijų palyginimas pateiktas 1 lentelėje.

⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992-03-12 nutarimas Nr. 157 „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių ir informatikos ministerijos nuostatų patvirtinimo“.

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-05-22 nutarimas Nr. 620 „Dėl buvusių Statybos ir urbanistikos ministerijos, Europos reikalų ministerijos, Ryšių ir informatikos ministerijos ir jų institucijų reorganizavimo tvarkos bei terminų“.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-07-24 nutarimas Nr. 927 „Dėl Lietuvos Respublikos valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo“.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-11-08 nutarimas Nr. 1388 „Dėl Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos panaikinimo“.

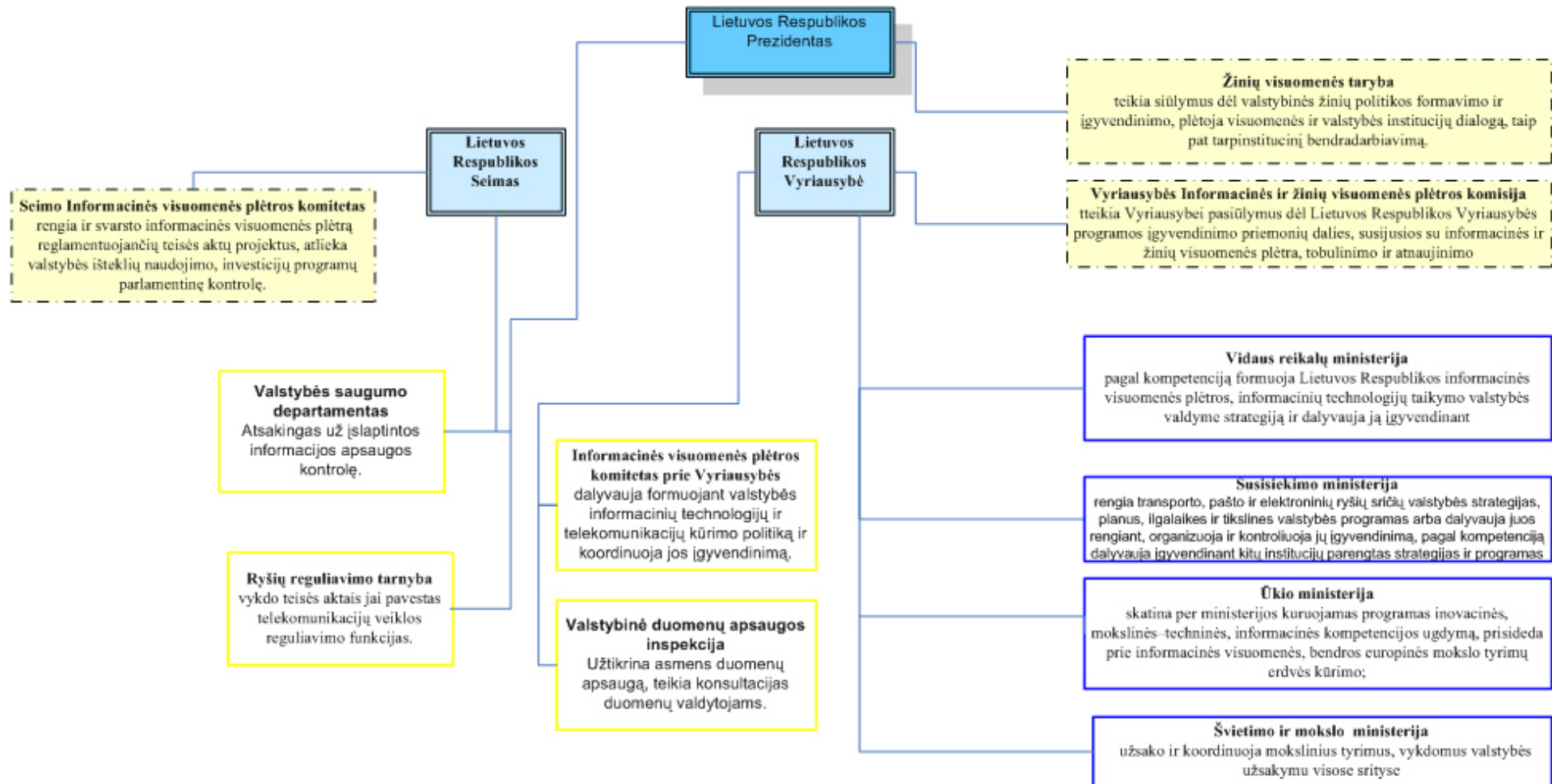
¹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-03-14 nutarimas Nr. 291 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo“.

¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-22 nutarimas Nr. 599 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo“.

1 lentelė. VRM, IVPK ir Susisiekimo ministerijos funkcijų palyginimas

VRM	IVPK	SM
<p>6.6.3. įgyvendina Vidaus reikalų ministerijai pavestos srities tvarkomiems registrams ir informacinėms sistemoms keliamus reikalavimus;</p> <p>VRM Informacinės politikos departamentas</p> <p>8.2. pagal savo kompetenciją susipažinti su valstybės institucijose įgyvendinamomis informacinėmis programomis, kuriomis ir diegiamais informaciniais projektais;</p>	<p>6.7. koordinuoja valstybės valdomų informacijos išteklių racionalų naudojimą užtikrinant jų integralumą, efektyvumą ir saugą;</p>	<p>6.17. koordinuoja rengiamus ir diegiamus informacinių ir ryšių technologijų projektus, informacinių ir ryšių technologijų tinklų ir sistemų sąveiką, derina Susisiekimo ministerijos reguliavimo sričiai priskirtų valstybės įmonių, įstaigų prie ministerijos rengiamus informacinių ir ryšių technologijų projektus;</p>

Valstybinių auditorių nuomone, informacinių sistemų valdymo tobulinimas tiesiogiai susijęs su informacinės visuomenės plėtra, todėl toliau valstybiniai auditoriai nagrinėjo informacinių sistemų valdymą informacinės plėtros kontekste. Informacinės visuomenės plėtros valdymo valstybinio lygmens organizacinė schema pateikta 2 pav.

2 pav. Informacinės visuomenės plėtros valdymo valstybinio lygmens organizacinė schema

Esamas tarpinstitucinis valdymo modelis apima nemažai valstybės valdymo institucijų, mokslo, visuomeninių ir verslo organizacijų. Informacinės visuomenės plėtros procesai yra horizontalūs, todėl pastebimas glaudaus tarpinstitucinio bendradarbiavimo poreikis. IVPK buvo sudariusi tarpžinybinę darbo grupę sprendimų projektams parengti dėl informacinės visuomenės plėtrą koordinuojančių valstybės institucijų sąveikos optimizavimo¹⁴. Minėta darbo grupė atliko už informacinės visuomenės plėtrą atsakingų institucijų nuostatų ir funkcijų palyginimą (žr. 1 priedo 1, 2 ir 3 lenteles). Ši darbo grupė įvardijo esmines informacinės visuomenės plėtros problemas ir padarė išvadas¹⁵ (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Tarpžinybinės darbo grupės sprendimų projektams parengti dėl informacinės visuomenės plėtrą koordinuojančių valstybės institucijų sąveikos optimizavimo nustatytos problemos ir išvados (šaltinis IVPK)

<p>Esminės informacinės visuomenės plėtros administravimo problemos:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Atskirų institucijų žinybiniai interesai; – Kelių institucijų konkurencija ir varžymasis; – Funkcijų dubliavimas ir/ar išskaidymas; – Informacinės visuomenės plėtra – vienintelis Vyriausybės programos prioritetas – kurį įgyvendina Vyriausybės įstaiga; – Vienos valdymo institucijos su politiniais įgaliojimais stygius; – Labai lėti teisės aktų projektų, programų ir investicijų projektų rengimo tempai.
<p>Problemų analizės išvados:</p> <ul style="list-style-type: none"> – IVPK ir VRM nuostatuose įtvirtintos funkcijos susijusios su informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentų rengimu ir įgyvendinimu, – Abi šios institucijos yra atsakingos už e. valdžios projektų koordinavimą ir įgyvendinimą, – IVPK ir VRM pristatant Lietuvos Respublikos pozicijas ES Tarybos informacinės visuomenės ir telekomunikacijų darbo grupėje yra tik dalyvaujančios institucijos, – Už informacinės visuomenės plėtros politikos formavimą ir įgyvendinimą Europos Sąjungos lygmeniu atsakinga Susisiekimo ministerija, – Susisiekimo ministerija paskirta atsakinga institucija už atstovavimą ES Tarybos informacinės visuomenės ir telekomunikacijų darbo grupėje, turi Telekomunikacijų ir pašto atašė Lietuvos nuolatinėje atstovybėje ES, – Komisijos eEurope 2005 m. Priežiūros grupėje, už atstovavimą kurioje taip pat yra atsakinga Susisiekimo ministerija, darytina išvada, kad ministerijos nuostatai neatitinka esamos situacijos – Struktūrinių fondų lėšas IT plėtros srityje administruoja ir vykdo IVPK.

VRM rašte¹⁶ teigiama, kad ataskaitos projekto 1 dalies „IS strateginis valdymas“ dėstomojoje dalyje lyginamos skirtingo lygmens institucijų ir įstaigų (ministerijų, ministerijų administracijos padalinių, vyriausybės įstaigų, komisijų) šiuo metu nebeaktualių nuostatų redakcijos.

Valstybiniai auditoriai savo ruožtu pažymi, kad pateikė 1 priedo 1, 2 ir 3 lentelėse audituojamu laikotarpiu (t.y. iki 2005 metų pabaigos) galiojusius, institucijų kuruojančių

¹⁴ Darbo grupė sudaryta vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų 2005-03-24 nutarimu Nr. 315 (Žin., 2005, Nr. 40-1290), 748 punktą.

¹⁵ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-12-06 raštas Nr. (71)-S-1497 Vyriausybės kanceliarijai (kopija VRM).

¹⁶ Vidaus reikalų ministerijos 2006-08-29 raštas Nr. 1D-6189 (13) „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

informacinės visuomenės plėtrą, nuostatus. Vyriausybės 2005-12-22 nutarimu Nr. 1389 buvo patvirtinta nauja IVPK nuostatų redakcija, pašalintos telekomunikacijų koordinavimo funkcijos. IVPK nuostatuose pakeista ir 8.14 punkto nuostata „Formuoja ir įgyvendina elektroninio dokumento ir elektroninio parašo naudojimo politiką“ į „dalyvauja įgyvendinant elektroninio parašo naudojimo valstybės politiką. VRM nuostatuose pakeista funkcija iš vykdančios Lietuvos dalyvavimą Europos Bendrijos elektroninio keitimosi duomenimis tarp administracijų programoje, į koordinuojančią.

VRM rašte¹⁷ teigiama, „Atkreipiame dėmesį, kad Vidaus reikalų ministerija, pagal Vyriausybės 2001 m. kovo 14 d. nutarimu Nr. 291 patvirtintų nuostatų 6.6.1 p., „pagal kompetenciją formuoja Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės plėtros, informacinių technologijų taikymo valstybės valdyme strategiją ir dalyvauja ją įgyvendinant“. IVPK, pagal Vyriausybės 2001 m. liepos 5 d. nutarimu Nr. 844 patvirtintų nuostatų 6.1 p., „kartu su kitomis valstybės institucijomis ir įstaigomis dalyvauja formuojant informacinės visuomenės plėtros strategiją, rengiant ilgalaikes plėtros programas, koordinuoja jų įgyvendinimą“.

Valstybiniai auditoriai sutinka, kad VRM nuostatuose apibrėžtos funkcijos, susijusios su informacinės visuomenės plėtra, tačiau šios funkcijos nesisieja su VRM nuostatuose apibrėžtais uždaviniais. Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad informacinės visuomenės politikos įgyvendinimas nenumatytas, nei vienos ministerijos uždaviniuose.

Valstybiniai auditoriai atkreipia dėmesį, kad Informacinės visuomenės plėtros koordinavimas kaip svarbiausias uždavinys nurodomas IVPK¹⁸ ir Vyriausybės Informacinės ir žinių visuomenės plėtros komisijos (toliau – Vyriausybės IŽVPK) nuostatuose¹⁹ (žr. 3 lentelę). Vyriausybės IŽVPK turi teisę teikti rekomendacijas dėl lėšų skyrimo ir panaudojimo projektams, susijusiems su informacinių technologijų diegimu ir valdymu, inovacijų, mokslinių tyrimų ir aukštųjų technologijų panaudojimu informacinių technologijų ir elektroninių ryšių srityje. IVPK koordinuoja ir derina kitų valstybės institucijų ir įstaigų rengiamus informacinės visuomenės plėtros investicijų projektus, pagal kompetenciją organizuoja jų efektyvumo ir rizikos įvertinimą.

¹⁷ Vidaus reikalų ministerijos 2006-08-29 raštas Nr. 1D-6189 (13) „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

¹⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-07-05 nutarimas Nr. 844 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatų patvirtinimo“.

¹⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-04-20 nutarimas Nr. 434 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 225 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros komisijos sudarymo, jos nuostatų patvirtinimo ir darbo organizavimo“ pakeitimo“.

3 lentelė. VRM, IVPK ir Vyriausybės IŽVPK funkcijų palyginimas

Funkcija/ uždaviniai	VRM	IVPK	Vyriausybės IŽVPK
Informacinės visuomenės plėtros koordinavimas	5.6 informacinės visuomenės srityje – dalyvauti įgyvendinant valstybės informacinės visuomenės plėtros politiką. 6.6.1. pagal kompetencija formuoja Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės plėtros, informacinių technologijų taikymo valstybės valdyme strategiją ir dalyvauja ją įgyvendinant;	5.2. pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentus koordinuoti informacinės visuomenės plėtra valstybėje – užtikrinti visiems Lietuvoje esantiems asmenims vienodas galimybes naudotis informacinėmis ir elektroninių ryšių technologijomis (toliau vadinama – IRT) ir elektroniniu turiniu, skatinti fizinį ir juridinių asmenų bendravimą elektroninėmis priemonėmis su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, didinti viešųjų paslaugų prieinamumą elektroninėmis priemonėmis ir Lietuvos gyventojų kompetenciją IRT naudojimo srityje;	3.2. koordinuoti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių dalies, susijusios su informacinės ir žinių visuomenės plėtra, vykdymą, ministerijų, Vyriausybės įstaigų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų veiklą šioje srityje.
Investicinių projektų vertinimas		6.3. koordinuoja ir derina kitų valstybės institucijų ir įstaigų rengiamus informacinės visuomenės plėtros investicijų projektus, pagal kompetenciją organizuoja jų efektyvumo ir rizikos įvertinimą;	Komisija turi teisę: 5.2. teikti rekomendacijas dėl lėšų skyrimo ir panaudojimo projektams, susijusiems su informacinių technologijų diegimu ir valdymu, inovacijų, mokslinių tyrimų ir aukštųjų technologijų panaudojimu informacinių technologijų ir elektroninių ryšių srityje

Valstybiniai auditoriai atkreipia dėmesį į problemą, kad Vyriausybė neturi galių reglamentuoti jai nepavaldžių institucijų veiklą. Kol nėra parengtų informacines sistemas reglamentuojančių įstatymų, Vyriausybės reguliavimo sfera turėtų apimti tik jai pavaldžias įstaigas. Pavyzdžiui, Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės²⁰ neapima Vyriausybei nepavaldžių institucijų (Generalinė prokuratūra, teismai ir kt.).

Audito metu, buvo priimtas informacinės visuomenės paslaugas reglamentuojantis įstatymas²¹.

²⁰ Vyriausybės 2004-04-19 nutarimas Nr. 451 „Dėl valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“.

²¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2006-05-25 įstatymas Nr. X-614 „Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas“.

Išvada. Tobulintinas valstybinių institucijų informacinės visuomenės plėtros valdymo funkcijų priskyrimas valstybiniu lygmeniu, nes nėra parengtų informacinės sistemos reglamentuojančių įstatymų.

Rekomendacija VRM ir IVPK. Tęsti IS valdymą reglamentuojančių teisės aktų rengimą.

Audito metu padaryta pažanga rengiant IS valdymą reglamentuojančius teisės aktus. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonėmis²² ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komiteto sprendimu²³ IVPK parengė valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo projektą²⁴.

Informacinės visuomenės strateginių planų ir programų schema pateikiama 3 paveiksle. Schemoje žalia spalva pavaizduoti tiesiogiai su informacine visuomene susiję planai ir programos, mėlyna spalva – veikla, kuriai reikia informacinių technologijų paramos, reglamentuojantys planavimo dokumentai. Valstybinėse institucijose strateginiai planai turi būti rengiami pagal strateginio planavimo²⁵ ir informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikas²⁶.

Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad pasibaigus informacinės visuomenės plėtros strateginio plano 2002–2004 metų galiojimo laikui iki 2005-06-08 nebuvo parengti informacinės visuomenės plėtros strateginiai planavimo dokumentai. IVPK darbuotojų teigimu, strateginių planų rengimas užtrunka ilgai, nes reikalingas sudėtingas ir ilgas derinimas. Derinimas užtrunka, nes reikia įtraukti daug suinteresuotų institucijų. Kai kurios iš jų, pvz.: Valstybinė lietuvių kalbos komisija prie Lietuvos Respublikos Seimo ir Ryšių reguliavimo tarnyba, yra nepavaldžios Vyriausybei.

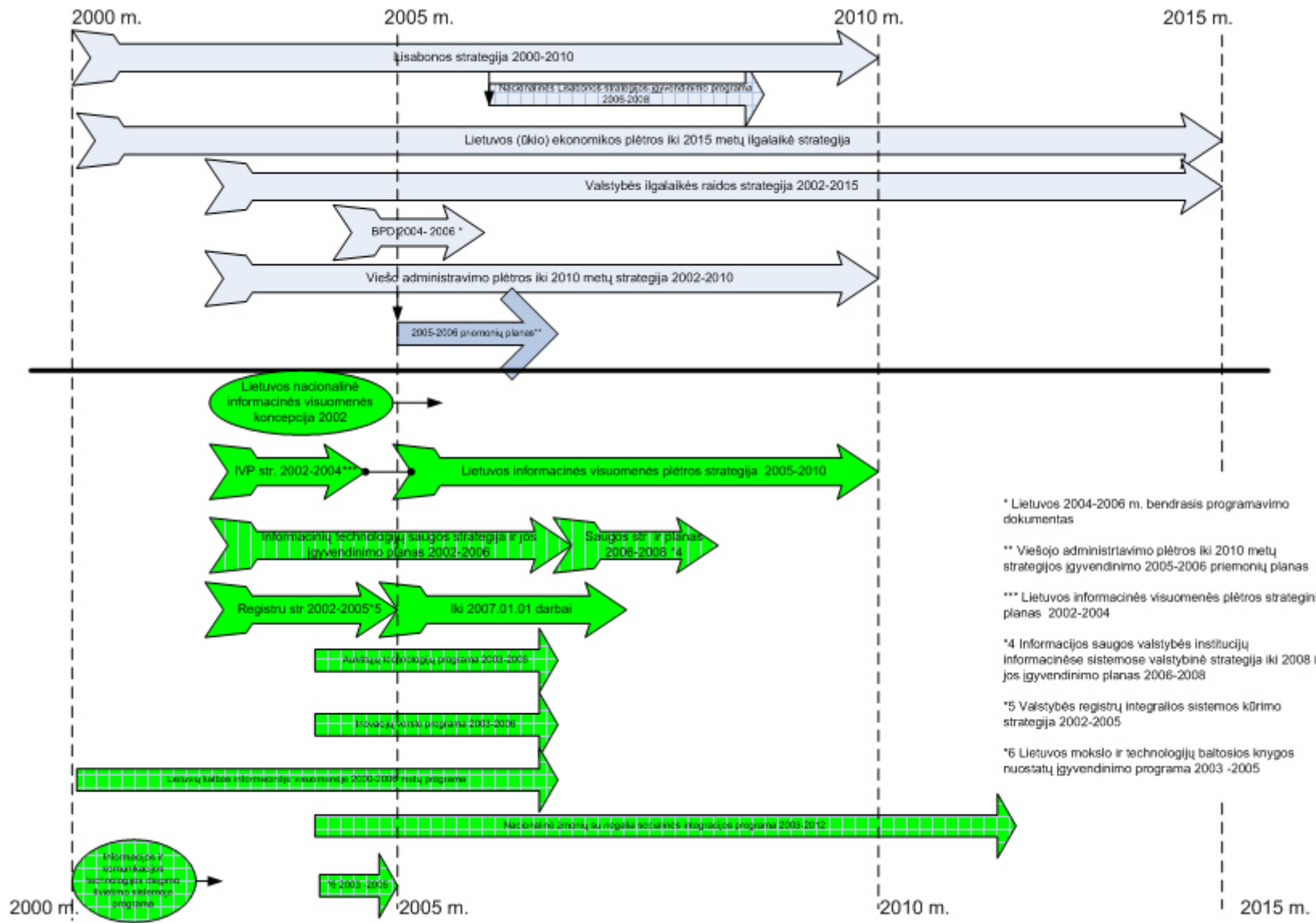
²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-03-24 nutarimu Nr. 315 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“.

²³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komiteto sprendimas (2005-12-20 protokolas Nr. 20).

²⁴ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-09-07 raštas Nr. (65)-S-1144 „Dėl nutarimo projekto“.

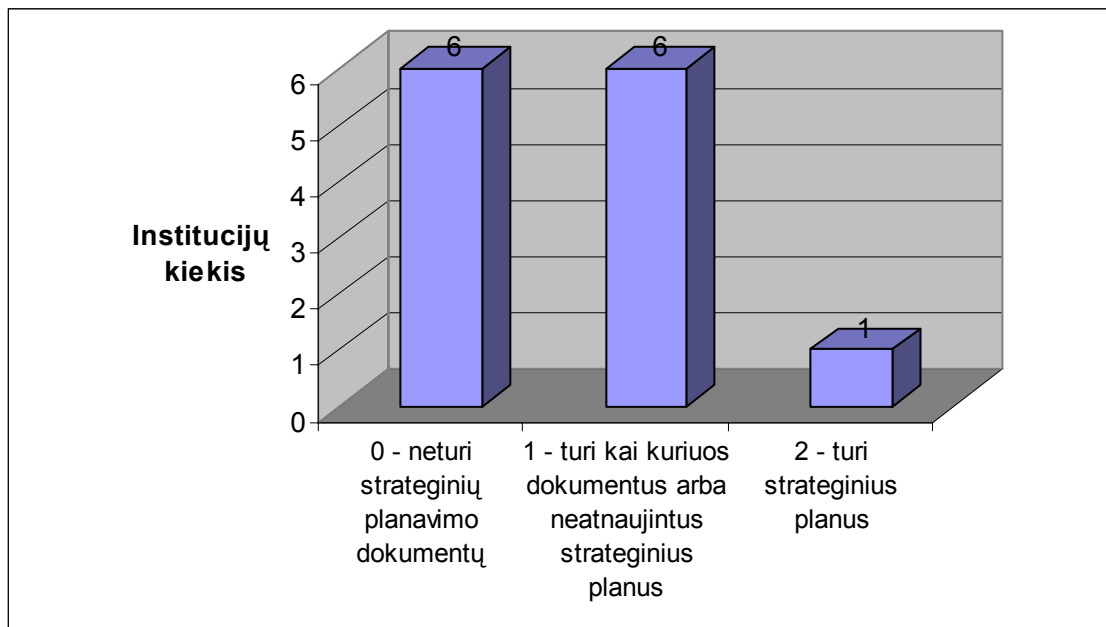
²⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-06 nutarimas Nr. 827 „Dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“.

²⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-02-03 nutarimas Nr. 182 „Dėl informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikos patvirtinimo“.

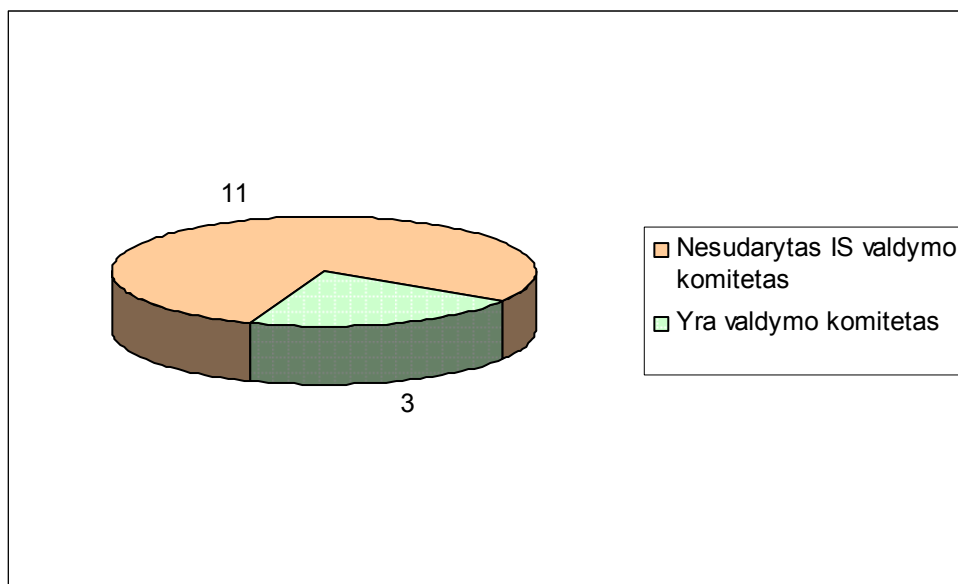
3 pav. Valstybės strateginių planų ir programų schema

IVPK neturi oficialios informacijos apie valstybės institucijų informacinių sistemų specializuotų strateginių planų rengimą. Valstybiniai auditoriai apibendrino trylikos apklaustų valstybės institucijų informacinių sistemų strateginio planavimo 2002–2006 metų dokumentus. Informacinių sistemų strateginių planavimo dokumentų parengimo statistika trylikoje valstybės institucijų pateikta 4 paveikslėlyje.

4 pav. Strateginių planavimo dokumentų parengimo statistika valstybės institucijose

Teisės aktais nėra reglamentuotas valstybinių institucijų specializuotų informacinių sistemų strateginių planų rengimas ir strateginio valdymo organizavimas. Iš dalies dėl minėtos priežasties 2002–2006 metais tik viena valstybinė institucija turėjo galiojančius informacinių sistemų strateginius planus. Kitos valstybinės institucijos tokių planų neturėjo arba šie planai buvo formalūs ir pasenę. Valstybinėse institucijose mažai paplitusi praktika sudaryti informacinių sistemų valdymo komitetus, iš 14 institucijų tokius komitetus turi tik 3 (žr. 5 pav.). Aplinkos ministerijos vadovybė apskritai nemano, kad reikia sukurti informacinių technologijų valdymo komitetą ir dokumentuoti IS strategiją.

5 pav. Informacinių sistemų valdymo komitetai valstybinėse institucijose

Išvada. Tobulintinas IS strateginio valdymo reglamentavimas, nes IS strateginių planų ir IS valdymo komitetų nebuvimas didina riziką, kad IS plėtros priemonės nesutaps su institucijų poreikiais, o lėšos IS plėtrai bus naudojamos neefektyviai ir neturint aiškiai suformuluotų tikslų.

Rekomendacija IVPK. Inicijuoti teisės aktų pakeitimą, kuriuose numatyti, kaip ir kada valstybinės institucijos turėtų parengti IS strateginius planus ir kaip juos turi valdyti.

1.2. IS valdymo procesų stebėseną

Pasibaigus strateginiuose planuose numatytiems laikotarpiams IVPK pateikia Vyriausybei ataskaitas. Detaliojo plano ataskaita buvo pateikta 2002 metais. Už 2005 metus pateikta Lietuvos žinių visuomenės plėtros pažangos apžvalga²⁷.

Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad valstybiniu lygmeniu nėra institucijos, kuri užsiimtų informacinių sistemų valdymo valstybinėse institucijose stebėseną. Audito metu nustatyta, kad IVPK neturi strateginių projektų vykdymo metu oficialios informacijos apie informacinių sistemų valdymo procesus valstybinėse institucijose, todėl auditoriams neaišku, kaip IVPK atlieka priskirtą funkciją – koordinuoti informacinėmis ir elektroninių ryšių technologijomis teikiamų galimybių efektyvų panaudojimą valstybės valdymui ir viešųjų paslaugų teikimui.

²⁷ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 metų ataskaita „Lietuvos žinių visuomenės plėtros pažangos apžvalga“.

VRM stebi informacijos saugos valdymo procesus, derindama institucijų bendruosius duomenų saugos nuostatus. Tipiniuose duomenų saugos nuostatuose²⁸ numatyta, kad institucijų bendrieji duomenų saugos nuostatai ir kiti saugumo politiką reglamentuojantys teisės aktai iš esmės peržiūrimi ir prireikus keičiami ne rečiau kaip kartą per metus atliekant informacijos saugos auditą. Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad valstybinės institucijos neįpareigotos perduoti šių audito rezultatų VRM. Be to, teisės aktuose nenurodyta, kad atlikus esminius bendrųjų duomenų saugos nuostatų pakeitimus būtų atliekamas pakartotinis šių nuostatų derinimas su VRM.

Institucijų vidaus audito tarnybos kas treji metai turi įvertinti institucijos vidaus kontrolės sistemą.²⁹ Atskirų vidaus kontrolės sričių įvertinimas atliekamas skaidant vidaus kontrolės sistemą į audito sritis, kurių auditas turi būti numatomas strateginiuose ir metiniuose tarnybų planuose. Vidaus audito profesinės praktikos standartai³⁰ tokia sritimi laiko informacijos saugumą.

Išvados:

1. IVPK neturi pakankamų administracinės kontrolės funkcijų, todėl nepakankamai kontroliuoja valstybinių institucijų IS strateginių planų kūrimą ir įgyvendinimą.
2. VRM neturi pakankamų administracinės kontrolės funkcijų, todėl nepakankamai kontroliuoja institucijų informacijos saugos valdymo procesus.

Rekomendacija VRM. Teisės aktuose numatyti administracines institucijų informacinės saugos kontrolės funkcijas.

Rekomendacija IVPK. Teisės aktuose numatyti administracines institucijų IS strateginių planų vykdymo kontrolės funkcijas.

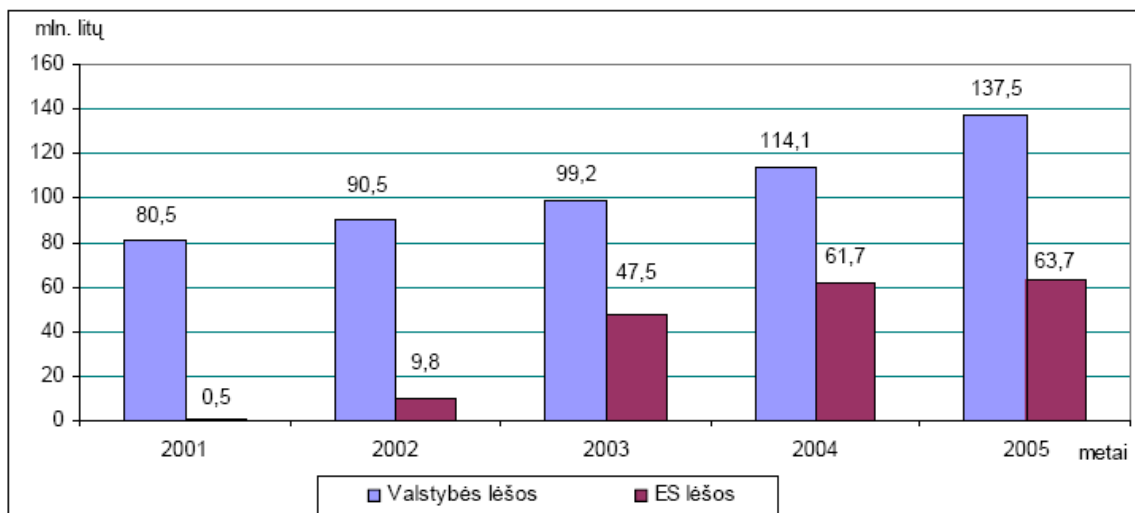
²⁸ Vidaus reikalų ministerijos 2003-06-16 įsakymas Nr. 1V-272 „Dėl tipinių duomenų saugos nuostatu patvirtinimo“.

²⁹ Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas (2002-12-10 Nr. IX-1253) (5 straipsnio 6 punktas).

³⁰ Vidaus audito standartas 2110 A2 „Rizikos valdymas“ ir jo paaiškinimas 2100-2 „Informacijos saugumas“.

2. IT investicijų ir projektų valdymas

Valstybės investicijos į informacinės ir žinių visuomenės sektorių iki 2005 metų nuosekliai didėjo. 6 paveikslėlyje pateikiama informacija apie valstybės ir ES skirtas lėšas investicijoms į informacinės ir žinių visuomenės sektorių.³¹

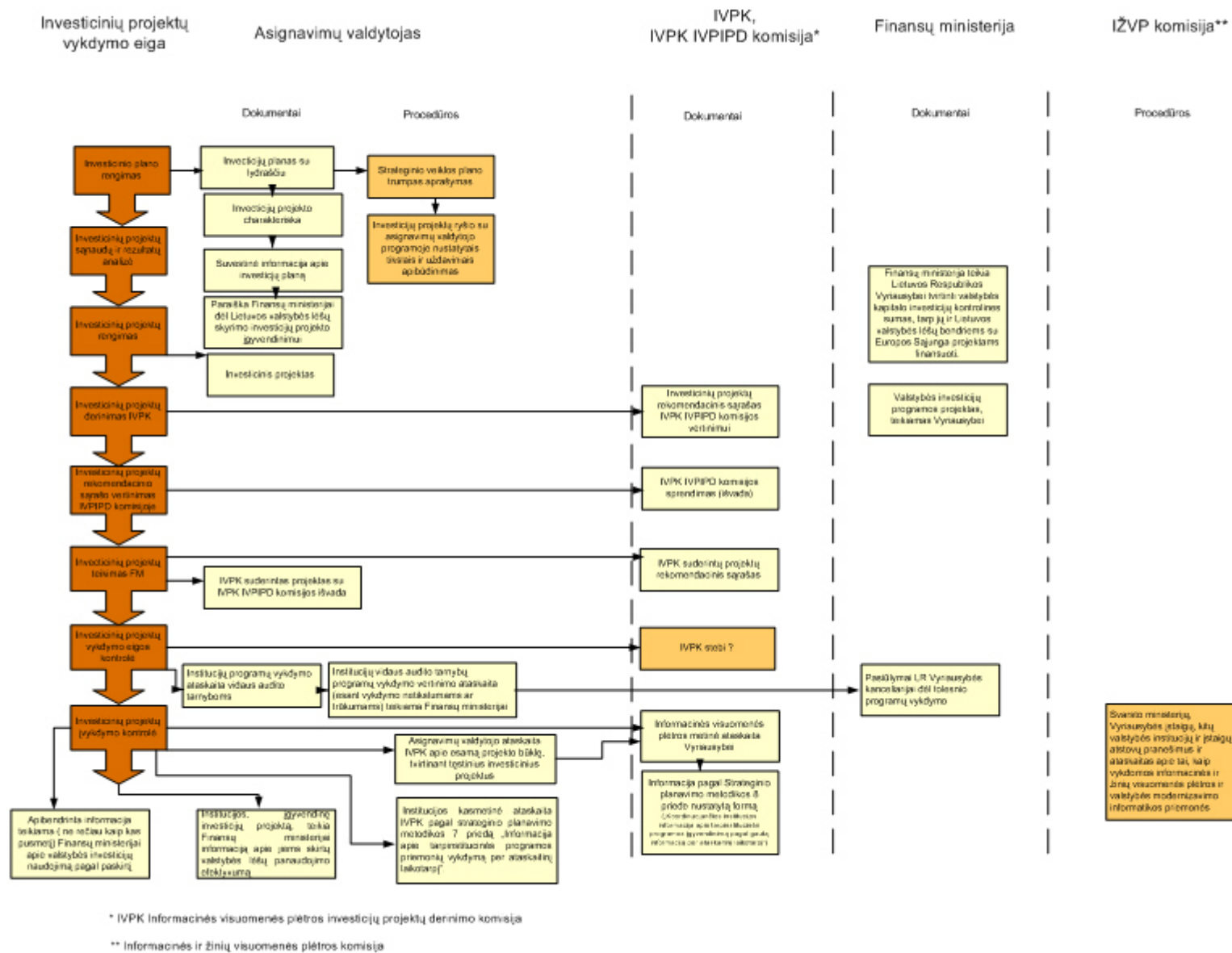
6 pav. Informacinės visuomenės plėtros projektams skiriamų valstybės investicijų kitimo dinamika
Šaltinis – Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Valstybės biudžeto lėšomis finansuojami projektai sudaro didesnę informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų dalį negu finansuojami iš ES struktūrinių fondų lėšų. Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad IVPK ES struktūrinių fondų administravimo skyrius pasirengė funkcijų vykdymo reglamentą ir parengė dokumentaciją investicinių projektų rengėjams.

Gera praktika. Iš ES struktūrinių fondų finansuojamų informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų eigos stebėjimui sudaryta Stebėsenos darbo grupė, kuri gali teikti pastabas ir siūlymus dėl šių investicinių projektų sustabdymo.

Valstybiniai auditoriai detaliau gilinosi į iš valstybės biudžeto finansuojamų projektų valdymą, nes jų vykdymo kontrolė mažesnė negu projektų, finansuojamų iš ES struktūrinių fondų. Valstybės informacinės visuomenės plėtros valstybės kapitalo investicinių projektų derinimo eigos schema pateikta 7 paveiksle.

³¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-03-30 nutarimas Nr. 337 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“.

7 pav. Investicinių projektų derinimo eigos schema

2.1. Investicinių projektų rengimas

Valstybės kapitalo investiciniai projektai nuo 2001 metų rengiami pagal Finansų ministerijos patvirtintą Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodiką³². Šioje metodikoje nurodoma, kokius dokumentus turi parengti asignavimų valdytojas, teikdamas investicinį projektą ir sudarydamas investicijų planą (investicijų planą su lydraščiu, investicijų projekto charakteristiką ir kt.). Valstybiniai auditoriai nustatė, kad Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodika orientuota į statybinių projektų rengimą ir ne visada atitinka informacinių sistemų plėtros logiką, pvz., asignavimų valdytojai, pateikdami projektus Finansų ministerijai, turėtų pateikti ir šioje metodikoje nurodomus statinio statybos pagrindimo dokumentus, statinio ekspertizės akto ir statinio projekto ekspertizės akto kopijas ir suvestinio statybos kainos apskaičiavimo sąmatos kopiją.

Minėtos metodikos 14 punkte³³, asignavimų valdytojams rengiant investicinius projektus rekomenduojama vadovautis statinių statybos skaičiuojamųjų kainų nustatymo rekomendacijomis, darbo, medžiagų ir mechanizmų sąnaudų statyboje normatyvais, suderintais su Aplinkos ministerija. Taip pat 15 punktas nurodo, kad investicijų projektuose turi būti atskirai nurodomos lėšos, kurių reikia statybos darbams atlikti, ir lėšos įrenginiams, baldams ir kitai netechnologinei įrangai įsigyti. Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikoje nurodyti pagrindiniai dokumentai, kuriais reikia vadovautis, rengiant pasiūlymus įtraukti investicijų projektus į planuojamų metų Valstybės investicijų programą. Šių dokumentų sąrašė nėra nė vieno dokumento, reglamentuojančio informacinių sistemų kūrimą ir eksploatavimą.

Valstybiniai auditoriai palygino teisės aktuose nustatytus Vyriausybės veiklos ir Valstybės kapitalo investicijų prioritetus (žr. 4 lentelę). Vyriausybės 2006–2008 metų programoje³⁴ nurodoma, kad „Viena iš esminių inovacinės veiklos ir žiniomis grįstos ekonomikos plėtros sąlygų – informacinių ir ryšių technologijų sklaida. Valstybė ir toliau plėtros jai būtina infrastruktūra, sudarys palankias sąlygas teikti viešąsias paslaugas, suderinusi valstybės informacijos šaltinius (registrus, informacines sistemas).“ Valstybės kapitalo investicijų prioritetuose ši Vyriausybės programinė nuostata neatsispindi.

³² Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2001-07-04 įsakymas Nr. 201 „Dėl Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikos patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2004-04-29 įsakymas Nr. 1K-168 redakcija).

³³ Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2004-04-29 įsakymas Nr. 1K-168 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 m. liepos 4 d. įsakymo Nr. 201 „Dėl Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“.

³⁴ Lietuvos Respublikos Seimo 2006-07-18 nutarimas Nr. X-767 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“.

4 lentelė. Vyriausybės veiklos ir Valstybės kapitalo investicijų prioritetai

Valstybės kapitalo investicijų projektų prioritetai	Vyriausybės veiklos prioritetai
<p>23. Investicijų projektai į atitinkamų metų Valstybės investicijų programą įtraukiami atsižvelgiant į šiuos prioritetus:</p> <p>23.1. bendrai su Europos Sąjunga finansuojami ir krašto apsaugos, kaip kolektyvinės saugumo ir gynybos sistemos dalies, plėtojimo investicijų projektai;</p> <p>23.2. investicijų projektai, dėl kurių yra Lietuvos Respublikos Seimo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai (sprendimai);</p> <p>23.3. investicijų projektai dėl statinių, kurių konstrukcijų būklė yra avarinė, o jų eksploatavimo nutraukti negalima;</p> <p>23.4. investicijų projektai, kurie jau pradėti įgyvendinti (anksčiau finansuoti iš valstybės lėšų), šia eilės tvarka:</p> <p>23.4.1. kuriems užbaigti reikia iki 1 mln. Lt;</p> <p>23.4.2. kurie buvo finansuoti pastaruosius 7–8 metus;</p> <p>23.4.3. svarbūs regiono, o ne vienos savivaldybės socialinei-ekonominei plėtrai;</p> <p>23.5. kiti investicijų projektai.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – svarbiausių socialinių problemų sprendimas: kelti žmonių gerovę, stiprinti šeimą, mažinti skurdą ir socialinę atskirtį, didinti kokybišką užimtumą; – investicijos į žmogų: valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų didinimas švietimo, kultūros, mokslo ir sveikatos apsaugos sistemoms, šalies mokslo ir technologijų pažangai, informacijos ir žinių visuomenės plėtrai, sveikai ir saugiai gyvenamajai aplinkai; – politinės, ekonominės, socialinės ir kultūrinės demokratijos plėtojimas ir darna, visų žmogaus teisių ir laisvių apsauga, pilietinės demokratijos stiprinimas; – valstybės valdymo, savivaldos stiprinimas, viešosios tvarkos užtikrinimas, gera teisinės sistemos veikla, korupcijos pažabojimas; – Lietuvos užsienio politikos tęstinumo užtikrinimas ir koordinuotos užsienio politikos vykdymas derinant šalies institucijų veiklą Lietuvos strateginiams prioritetams įgyvendinti.

Išvados:

1. Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikoje nustatyti investicijų projektų prioritetai neatitinka Vyriausybės veiklos prioritetų.
2. Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikoje neatsižvelgta į informacinių sistemų plėtros specifiką.

Rekomendacija IVPK. Siūlyti teisės aktų pakeitimą, užtikrinantį Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikos atitikimą Vyriausybės prioritetams ir informacinės sistemų plėtros specifikai.

Pastaba. Apie pastebėtus trūkumus Finansų ministerija bus informuota atskiru raštu.

IVPK rašte³⁵ teigiama, kad IVPK Informacinės visuomenės plėtros investicijų projektų derinimo komisija 2005-12-21 raštu Nr. (71)-S-1554 išsiuntė Finansų ministerijai pasiūlymus dėl informacinės visuomenės plėtros investicijų projektų rengimą reglamentuojančių teisės aktų

³⁵ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-08-25 raštas Nr. 1084 „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

tobulinimo, t. y. pasiūlė papildyti Finansų ministro 2001 m. liepos 4 d. įsakymą Nr. 201 "Dėl Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikos patvirtinimo" (Žin., 2001, Nr. 60-2172; 2002, Nr. 54-2139; 2003, Nr. 58-2601; 2004, Nr. 75-2596) toliau vadinama – Įsakymas). Įsakymą buvo siūloma papildyti nuostata, kad informacinės visuomenės plėtros investicijų projektai būtų derinami pagal IVPK direktoriaus įsakymu patvirtintą naują informacinės visuomenės plėtros investicijų pateikimo, derinimo ir vertinimo tvarką. Ši tvarka būtų paskelbta internete, Komiteto internetinėje svetainėje www.ivpk.lt. Tvarkoje buvo pasiūlyta nustatyti:

1. Komisijos darbo reglamentą, vertinimo kriterijus;
2. Informacinės visuomenės plėtros investicijų projektų svarbos nustatymo tvarką;
3. Trumpa ataskaitą apie institucijų praėjusių metų informacinės visuomenės plėtros investicijų projekto vykdymą.

Atsakydama į minėtą raštą Finansų ministerija 2006-01-01 raštu Nr. ((2.64-05)-5K-0532944)-6K-0600299) informavo, kad Finansų ministerija, tikslindama minėtą metodiką, numatys, kad derinant informacinės visuomenės plėtros projektus, Komitetas gali pateikti asignavimų valdytojams papildomų metodikoje neišvardytų reikalavimų.

2.2. Investicinių projektų derinimas

IVPK koordinuoja dviejų tipų informacinės visuomenės plėtros investicinius projektus³⁶:

- ES Struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų koordinavimą atlieka IVPK Struktūrinių fondų administravimo skyrius.
- IVPK Planavimo ir stebėsenos skyrius atsakingas už iš valstybės biudžeto lėšų finansuojamų ministerijų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų rengiamų informacijos technologijų ir telekomunikacijų projektų derinimą.

Struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų projektų atranka užsiima Struktūrinių projektų atrankos komitetas³⁷. Šis komitetas pagal svarbą vertina ir reitinguoja projektus. Vienas iš komiteto tikslų yra prižiūrėti, kad nebūtų dubliavimo tarp projektų ar jų dalių, finansuojamų iš biudžeto ar struktūrinių fondų. Jei randama neatitikimų, tokiam projektui nepritariama.

IVPK Planavimo ir stebėsenos skyrius organizuoja investicinių projektų derinimą. IVPK svarsto ir turi pateikti Vyriausybės IŽVPK rekomenduojamų vykdyti projektų sąrašą. Informacinės

³⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-07-05 nutarimas Nr. 844 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatų patvirtinimo“.

³⁷ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-09-23 įsakymas Nr. T-120 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento 3.3 priemonės „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“ projektų atrankos komiteto sudarymo“.

visuomenės plėtros investiciniai projektai vertinami vadovaujantis informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodika³⁸.

IVPK direktoriaus įsakymu investicinių projektų rengimui ir vertinimui sudaryta Informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų derinimo komisija³⁹ (toliau – IVPIPD Komisija). IVPIPD Komisijos darbui vadovauja komisijos pirmininkas, IVPK direktoriaus pavaduotojas Gintautas Vilkelis. Pagrindinis komisijos uždavinys vertinti ir derinti investicinius projektus. Informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų vertinimo kriterijai nurodyti Finansų ministerijos investicinių projektų rengimo metodikoje⁴⁰.

Valstybės lėšomis finansuojamų informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų administravimas neautomatizuotas. IVPK darbuotojų teigimu, informacinės visuomenės plėtros investiciniai projektai retai parengiami tinkamai, todėl dažniausiai paskiriami vienas ar du ekspertai iš IVPIPD Komisijos, kurie referuoja ir patikrina, kad šie projektai nesidubliuotų su struktūrinių fondų finansuojamais ir kitais investiciniais projektais. IVPIPD Komisija gali pritarti projektui, gražinti su pastabomis arba prašymu argumentuoti lėšų poreikį.

Rizika. ES struktūriniai ir Valstybės kapitalo investiciniai projektai gali dubliuotis, nes nėra aprašytų Valstybės kapitalo investicinių projektų sutikrinimo procedūrų, šių projektų administravimas nekompiuterizuotas.

IVPK rašte⁴¹ teigiama, kad IVPK 2006-06-20 raštu Nr. (71)-S-746 išsiuntė Finansų ministerijai pasiūlymus apsvarstyti galimybę sukurti valstybės investicijų projektų informacinę sistemą, kuri sudarytų sąlygas elektroninėje erdvėje pateikti, derinti ir kitaip apdoroti valstybės investicijų projektus, t. y. apsvarstyti galimybę parengti visų valstybės investicijų projektų derinimo informacinę sistemą Finansų ministerijoje. IVPK yra pasirengęs pateikti tai įgyvendinanti investicijų projektą (IVPK koordinuoja ir derina kitų valstybės institucijų ir įstaigų rengiamus informacinės visuomenės plėtros investicijų projektus, pagal kompetenciją organizuoja jų efektyvumo ir rizikos įvertinimą. Investicijų projektų derinimo metu apdorojami dideli kiekiai įvairios informacijos (finansinės, vertinimo kriterijų, tikslų, uždavinių ir kt.), taip pat atliekama

³⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-02-03 nutarimas Nr. 182 „Dėl informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikos patvirtinimo“.

³⁹ Informacinės visuomenės plėtros komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-04-25 įsakymas Nr. T-34 „Dėl informacinės visuomenės plėtros investicijų projektų derinimo komisijos ir jos darbo reglamento patvirtinimo“.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2004-04-29 įsakymas Nr. 1K-168 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 m. liepos 4 d. įsakymo Nr. 201 „Dėl Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“.

⁴¹ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-08-25 raštas Nr. 1084 „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

duomenų analizė istoriniu, finansiniu, ekonominiu ir techniniu požiūriais. Šiuo metu bendravimas su investicijų projektus teikiančiomis institucijomis vyksta keičiantis popieriniais dokumentais ir jų elektroninėmis versijomis, tačiau nėra pakankamai kompiuterizuotas).

Atsakydama į aukščiau minėtą raštą Finansų ministerija 2006-07-25 raštu Nr. ((2.64-05)-5K-0617268)-6K-0607665) informavo, kad mano, kad minėtą informacinę sistemą turėtų kurti Finansų ministerija. Esant poreikiui, darbo tvarka ji kreipsis į IVPK.

Pažymėtina, kad IVPK vertindamas institucijų pateiktus informacinės plėtros investicijų projektus, pagal galimybes, analizuoja institucijų strateginius planus ir vidaus procedūras, be to visada vertiname projektuose nurodytus projektų įgyvendinimo rezultatus.

Dėl ES struktūrinių ir Valstybės kapitalo investiciniai projektų galimo dubliavimosi – ES struktūrinių ir Valstybės kapitalo investiciniai projektų sutikrinimo procedūras užtikrina Informacinės visuomenės plėtros investicijų projektų derinimo komisijoje dalyvaujantis IVPK Struktūrinių fondų administravimo atstovas [...].

Valstybiniai auditoriai sutinka, kad ES struktūrinių ir Valstybės kapitalo investicinių projektų dubliavimosi rizika iš dalies valdoma, tačiau IVPK Struktūrinių fondų administravimo atstovo įtraukimas gali būti nepakankamas nustatant galimą šių projektų dubliavimą. Minėtą riziką sumažintų sukurtos sutikrinimo procedūros.

Informacinės visuomenės plėtros investiciniai projektai vertinami pagal reglamente⁴² numatytus vertinimo kriterijus. Šiame reglamente nurodyta, kad išimtis taikoma investiciniams projektams, pateiktiems po Finansų ministerijos nurodytos datos. Jie vertinami pagal tuos pačius kriterijus, tačiau nesilaikant komiteto darbo organizavimo tvarkos. IVPK, vertindamas informacinės visuomenės plėtros investicinius projektus, neanalizuoja institucijų IS strateginių planų ir vidaus procedūrų. IVPK iš institucijų prašo pateikti informacinių sistemų nuostatus ir specifikacijas⁴³, tačiau nepaisant to, svarstymų metu buvo neatmesti kai kurie neįsteigtų valstybės informacinių sistemų projektai.

IVPK rašte⁴⁴ teigiama, kad pagal Vyriausybės 2004 m. balandžio mėn. 19 d. nutarimą Nr. 451 patvirtintas valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės, valstybės IS laikoma „įteisinta“, kai užbaigiamas IS kūrimas ir patvirtinamas jos priėmimo ir tinkamumo eksploatuoti aktas (17 punktas), o IS laikoma „įsteigta“ nuo jos nuostatų patvirtinimo (9 punktas). [...]

⁴² Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-04-25 įsakymas Nr. T-34 „Dėl informacinės visuomenės plėtros investicijų projektų derinimo komisijos ir jos darbo reglamento patvirtinimo“.

⁴³ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-16 raštas Nr. (62)-S-349 Valstybinei mokesčių inspekcijai prie FM, Muitinės departamentui prie FM ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai.

Atmetami investiciniai projektai [...] „neįsteigtų“ IS, t.y. tokių, kurios neturi patvirtintų nuostatų. Į tai investicinių projektų vertinimo komisija kreipia ypatingą dėmesį. Praktiškai visi IS kūrimo investiciniai projektai atmetami, jeigu IS neturi patvirtintų nuostatų. Yra buvę vienetinės išimties, kai investiciniai projektai buvo derinami tokioms IS, kurios turėjo parengtus nuostatus, tačiau buvo formaliai neužbaigtos tvirtinimo procedūros. Tokių išimčių atveju buvo derinama su sąlyga, kad nuostatai būtų patvirtinti iki investicijų skyrimo. Derinti investicinius projektus nepateikus specifikacijų, tam tikrais atvejais leidžia minėtas Vyriausybės nutarimas.

Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų rezultatuose, valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad finansavimas skiriamas neįsteigtoms, tačiau seniai veikiančioms IS tobulinti.

Išvada. IVPK, vertindamas informacinės visuomenės plėtros investicinius projektus, neanalizuoja institucijų IS strateginių planų ir IS valdymo vidaus procedūrų, todėl neįvertinama, ar institucija galės rezultatyviai įgyvendinti norimą projektą.

Rekomendacija IVPK. Tobulinti ir formalizuoti Valstybės kapitalo investicinių projektų vertinimo procedūras: formalizuoti Valstybės kapitalo investicinių projektų sutikrinimo su Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijomis procedūras ir institucijų IS strateginių planų bei IS valdymo vidaus procedūrų vertinimą.

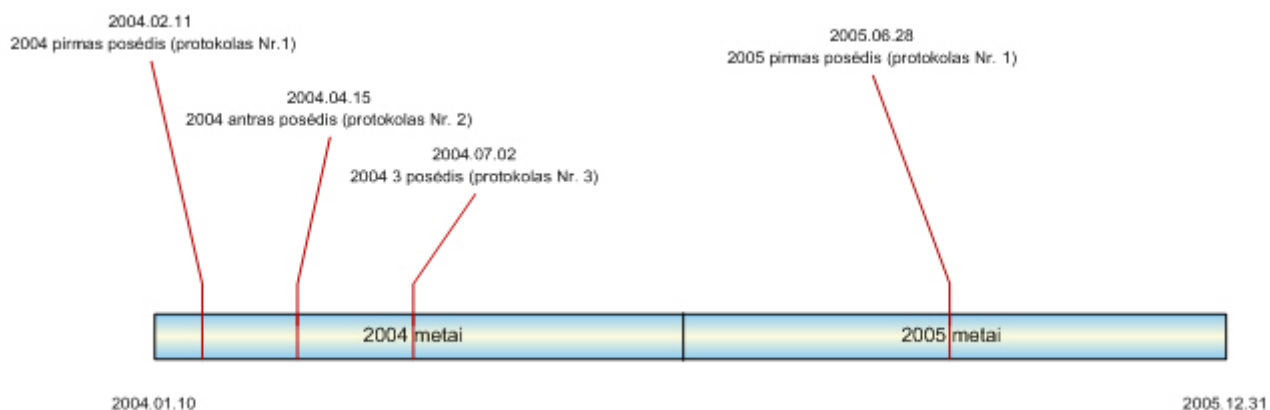
IVPK darbuotojų teigimu, jų netenkina dabartinė Valstybės kapitalo investicinių projektų derinimo ir vertinimo situacija. IVPK darbuotojai įvardija šias problemas :

- didžiulis pateikiamų atrankai projektų srautas prieš Finansų ministerijai nustatant datą, iki kada turi būti pateikti investiciniai projektai. IVPK skirtos 6 dienos vertinimui – per trumpas laikotarpis. Gaunama iki 50 projektų ir per 10 dienų po Vyriausybės numatytos datos reikia pateikti rekomendacinį sąrašą. Vyriausybei teikiamas ne tik sąrašas, bet ir analizė, todėl irgi nepakanka laiko tinkamai įvertinti projektus;
- informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų pateikimo datos nustatytos, tačiau jie pateikiami ir vėliau iki spalio mėnesio. Iš Finansų ministerijos gaunamuose patvirtintų projektų sąrašuose pasitaiko iki 15 neteiktų IVPK derinimui projektų. IVPK turi iki metų galo suderinti tuos projektus, kurie buvo pateikti tiesiogiai Finansų ministerijai.

⁴⁴ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-08-25 raštas Nr. 1084 „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

Metodikoje⁴⁵ nurodyta, kad Vyriausybės IŽVPK vertina IVPK pateiktą rekomendacinį informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų sąrašą ir pateikia rekomendacijas dėl investicinių projektų. Vyriausybės IŽVPK pritarus, patvirtintų projektų sąrašas turėtų būti perduodamas IVPK ir teikiamas Vyriausybei ir Finansų ministerijai.

Valstybiniai auditoriai nustatė, kad 2004–2006 metais Vyriausybės IŽVPK⁴⁶ nesvarstė informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų rekomendacinio sąrašo. Vyriausybės IŽVPK posėdžių grafikas pateiktas 8 paveikslėlyje.

8 pav. Vyriausybės IŽVPK posėdžių grafikas

Informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikoje⁴⁷ nurodoma, kad institucijos kartu su suderintais informacinės visuomenės plėtros investiciniais projektais, Finansų ministerijai turi pateikti ir IVPK išvadas. Finansų ministerija neatmetė informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų pateiktų be IVPK išvados.

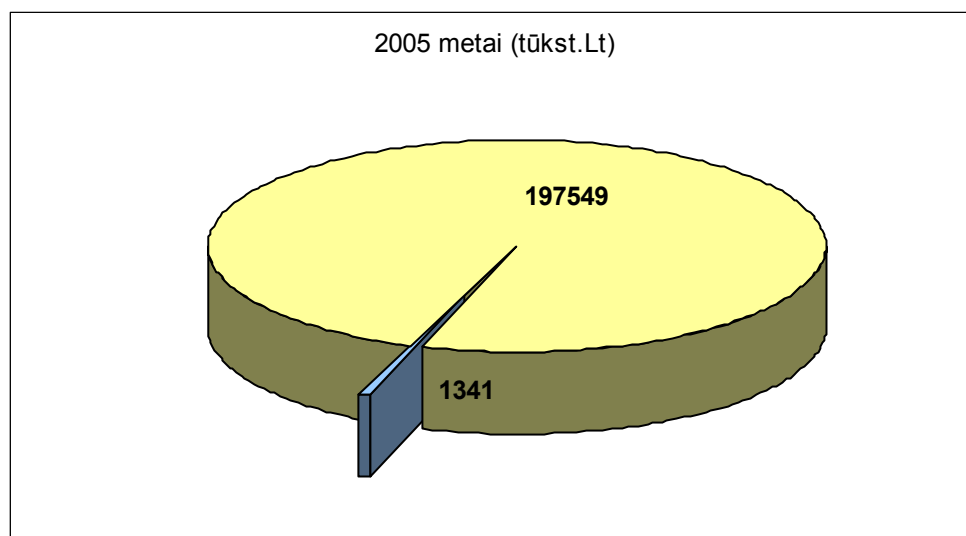
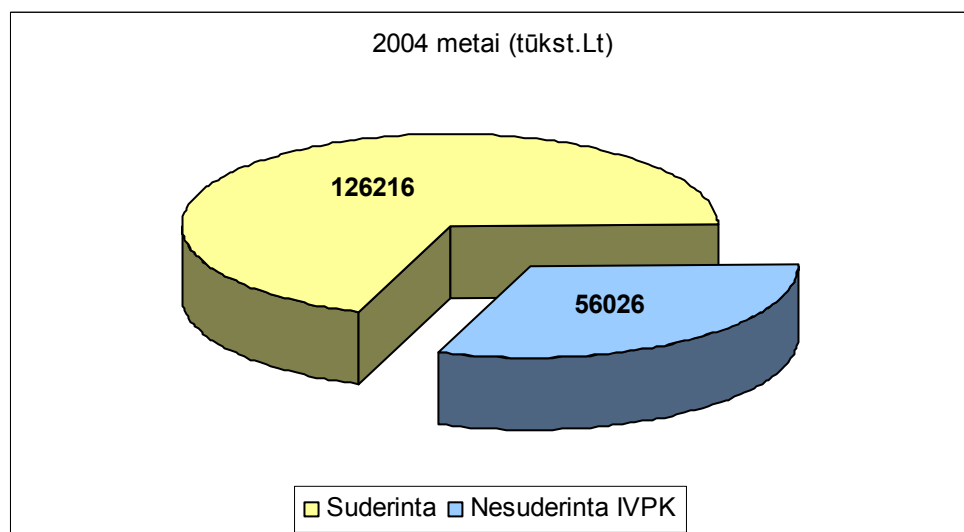
Valstybiniai auditoriai palygino su IVPK suderintų projektų ir Finansų ministerijai pateiktų investicinių projektų planuotas lėšas ir pastebėjo, kad 2004 metais iš 120 Finansų ministerijai pateiktų informacinės visuomenės plėtros projektų, su IVPK buvo nederinta 50 investicinių projektų. Šie projektai buvo pateikti tiesiai Finansų ministerijai, projektų vertė sudarė 31% visų asignavimų valdytojų investiciniams projektams skirtų lėšų informacinės visuomenės plėtrai. 2004 metais daugiausiai nesuderintų su IVPK projektų pateikė Žemės ūkio ministerija, Finansų ministerija ir Susisiekimo ministerijos valdymo sričiai priklausiančios institucijos.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-02-03 nutarimas Nr. 182 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikos patvirtinimo“.

⁴⁶ Vyriausybės IŽVPK posėdžių 2004-02-11 protokolas Nr. 1, 2004-04-15 protokolas Nr. 2, 2004-07-02 protokolas Nr. 3, 2005-06-28 protokolas Nr. 1, 2006-02-21 protokolas Nr. 1 ir 2006-04-25 protokolas Nr. 2.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-02-03 nutarimas Nr. 182 „Dėl informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikos patvirtinimo“.

Pastebėta pažanga 2005 metais. Nesuderinus su IVPK, 2005 metais Finansų ministerijai pateikti 5 projektai (iš viso Finansų ministerijai buvo pateikti 94 informacinės visuomenės plėtros projektai), sudarę 0,7% visų skirtų lėšų. 2005 metais su IVPK projektų nederino Policijos departamentas prie VRM, Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir kt. 9 paveikslėlyje pateikta su IVPK nesuderintų investicinių projektų dalis 2004 ir 2005 metais.

9 pav. Informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų derinimas 2004-2005 metais

Išvada. Kai kurios institucijos Valstybės kapitalo investicinius projektus teikė derinti nesilaikydamos Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžeto finansinių rodiklių projektų rengimo plano reikalavimų⁴⁸.

Pastaba. Apie pastebėtus trūkumus Finansų ministerija bus informuota atskiru raštu.

IVPK priskirta funkcija koordinuoti ir derinti kitų valstybės institucijų ir įstaigų rengiamus informacinės visuomenės plėtros investicijų projektus, pagal kompetenciją organizuoti jų efektyvumo ir rizikos įvertinimą⁴⁹. Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad IVPK vykdo informacinės visuomenės plėtros investicijų projektus (žr. 5 ir 6 lentelę), todėl IVPK pats įsivertina savo vykdomus investicinius projektus.

IVPK rekomendaciniame sąrašė 2004 metais IVPK parengtų ir jų pačių patvirtintų projektų suma 1880 tūkst. Lt (22935 tūkst. Lt skirta ES struktūrinių fondų projektams), iš viso institucijų pateiktų ir IVPK patvirtintų informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų – 175895 tūkst. Lt.

2005 metais IVPK parengė ir patys patvirtinto projektų už 1975 tūkst. Lt (42118 tūkst. Lt skirta ES struktūrinių fondų projektams), iš viso institucijų pateiktų ir IVPK patvirtintų informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų – 201162 tūkst. Lt.

IVPK rašte⁵⁰ teigiama, kad IVPK inicijuoja ir vykdo projektus (Elektroninio parašo infrastruktūros valstybės institucijose plėtra, Lokalizuotos atvirojo kodo programinės įrangos kūrimas, Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos bei ribojamos viešosios informacijos filtravimo ir vertinimo priemonių kūrimas, Kompiuterinės leksikos aiškinamojo žodyno sukūrimas), kurie visuomeniškai svarbūs, t. y. informacijos apie naujas informacinių technologijų kuriamas galimybes, informacinės visuomenės plėtros naudą teikimas gyventojams, taip didinat jų suvokimą ir suinteresuotumą šiais procesais. Buvo atsižvelgta į aukštus informacijos ir elektroninių ryšių technologijų sektoriaus augimo tempus ir Lietuvos galimybes prisitaikyti prie pasaulinių tendencijų, sudarant palankią aplinką modernių informacinių technologijų srityje veikiančių verslo įmonių veiklai. Tai tiesiogiai prisideda ir prie Lietuvos ekonomikos konkurencingumo tarptautinėse rinkose augimo.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-02-19 nutarimas Nr. 183 „Dėl Lietuvos Respublikos 2005 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių projektų rengimo plano patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-02-26 nutarimas Nr. 265 „Dėl Lietuvos Respublikos 2004 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių projektų rengimo plano patvirtinimo“.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-07-05 nutarimas Nr. 844 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatų patvirtinimo“.

⁵⁰ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-08-25 raštas Nr. 1084 „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

Valstybinių auditorių nuomone, IVPK turėtų skatinti, kad kitos institucijos imtųsi informacinės visuomenės plėros projektų.

5 lentelė. Valstybės investicijų 2005–2007 metų programoje numatytų kapitalo investicijų paskirstymas pagal investicijų projektus

Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės	2004 metai
Valdžios elektroninių vartų sukūrimas	120
Elektroninio parašo įdiegimo valstybės institucijose pilotinis projektas	310
Lokaluotos atviro kodo programinės įrangos kūrimas	280
Pagrindinių priemonių Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie LRV reikmėms įsigijimas	70
Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos bei ribojamos viešosios informacijos filtravimo ir vertinimo priemonių kūrimas	300
Programinės įrangos licencijavimas valstybės institucijose	800
Iš viso (tūkst. Lt)	1880
Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės	2005 metai
Elektroninio parašo infrastruktūros valstybės institucijose plėtra	720
Ilgalaikio turto įsigijimas	100
Valstybės informacinių sistemų tarpusavio susiejimas	480
Lokaluotos atvirojo kodo programinės įrangos kūrimas	270
Oficialių Europos Sąjungos dokumentų vertimo priemonių sukūrimas	245
Kompiuterinės leksikos aiškinamojo žodyno sukūrimas	160
Iš viso (tūkst. Lt)	1 975

6 lentelė. Valstybės investicijų 2005–2007 metų programoje numatytų kapitalo investicijų paskirstymas pagal investicijų projektus (su Europos Sąjungos struktūrinių fondų asignavimais)

Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės	2004-2005 metai		
	Iš viso (tūkst. Lt)	valstybės biudžetas (tūkst. Lt)	iš jų
			ES parama (tūkst. Lt)
Investicinio projekto pavadinimas	65 053	19 399	45 654
Informacinių paslaugų plėtra (2004 metai)	22 935	8027	14908
Bendrojo programavimo dokumento priemonės „Informacinių paslaugų plėtra“ įgyvendinimas (2005 metai)	42 118	11372	30746

Išvada. Neatskirtos IVPK projektų vertinimo ir vykdymo funkcijos.

Rekomendacija IVPK. Atskirti projektų vertinimo ir vykdymo funkcijas.

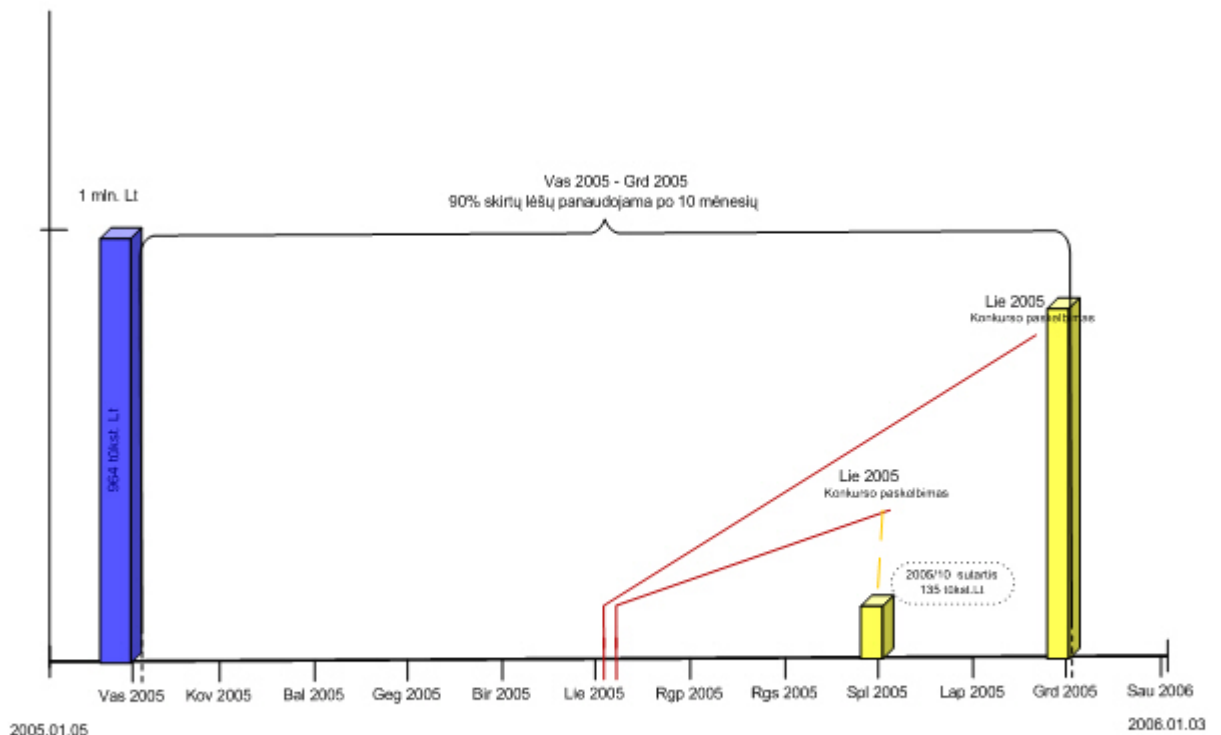
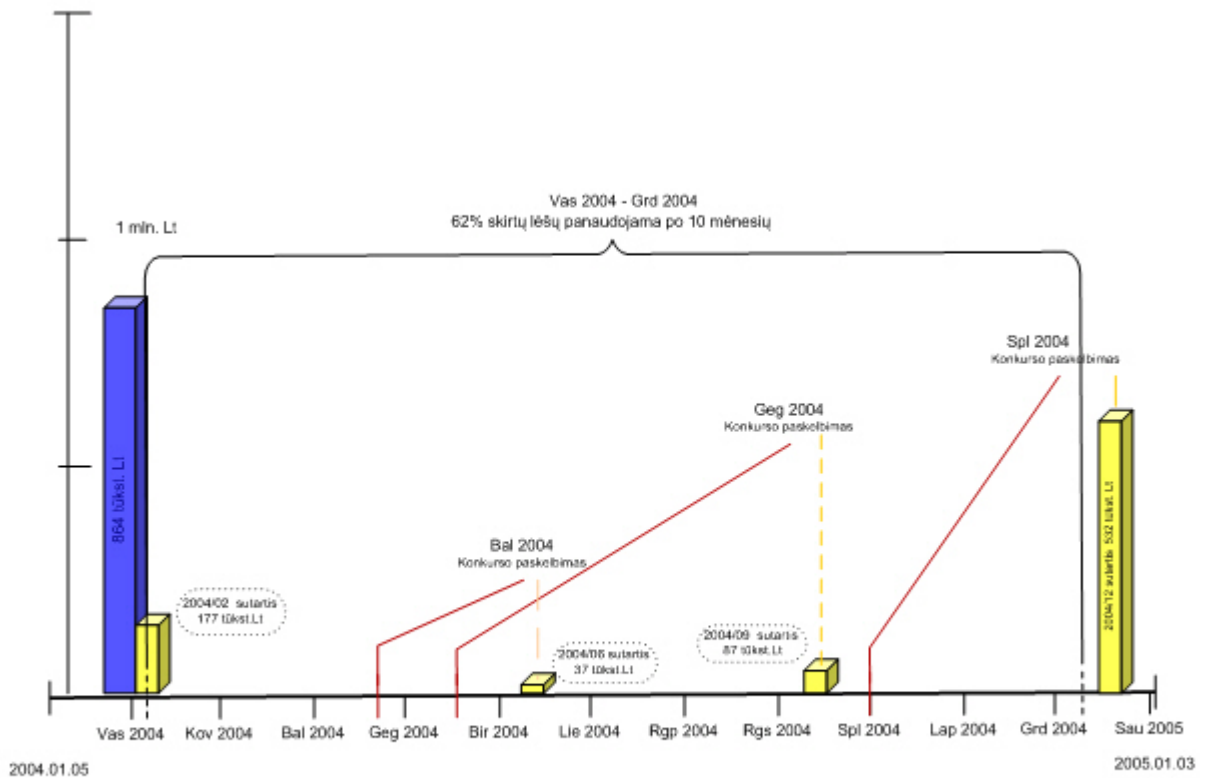
2.3. Investicinių projektų eigos vykdymo kontrolė

Informacinės visuomenės plėtros stebėsenos funkcija informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikoje⁵¹ priskirta IVPK. IVPK prašymu valstybės įstaigų ir institucijų vidaus audito tarnybos turėtų teikti ataskaitų kopijas. Valstybinių auditorių nuomone, institucijų vidaus audito tarnybos neturėtų vykdyti ir nevykdo einamosios projektų eigos kontrolės. IVPK turi turėti administracines kontrolės priemones ir rinkti bei analizuoti duomenis apie investicinių projektų eigą.

IVPK gauna nepakankamai informacijos apie rengiamų Vyriausybės nutarimų projektus, nes nedalyvauja Vyriausybės posėdžiuose, ir neįtraukiamas svarstant rengiamus biudžeto projektus, todėl negali pateikti pastabų ir pasiūlymų. IVPK dalyvauja Vyriausybės posėdžiuose kai svarstomi informacinės visuomenės plėtros klausimai Valstybės kapitalo investicijų programoje. IVPK išsiunčia parengtus informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų rekomendacinius sąrašus į Finansų ministeriją ir Vyriausybę, tačiau apie galutinius sprendimus informacijos ir ataskaitų negauna.

Valstybiniai auditoriai atliko trijų institucijų informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų vykdymo eigos analizę. 10 paveikslėlyje pateikiami 2004–2005 metų duomenys apie projektų vykdymą Krašto apsaugos, Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijose.

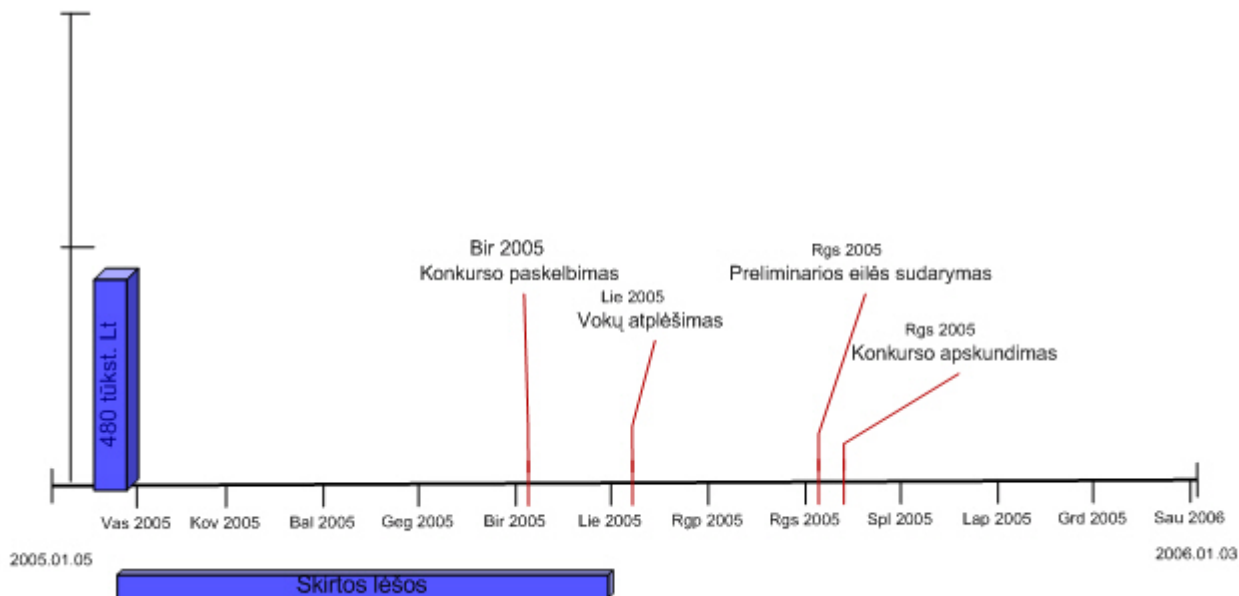
⁵¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-02-03 nutarimas Nr. 182 „Dėl informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikos patvirtinimo“.

10 pav. Informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų vykdymo eiga Krašto apsaugos, Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijose

Valstybiniai auditoriai nustatė, kad lėšos skirtos informacinės visuomenės plėtros investiciniams projektams, dažniausiai panaudojamos metų pabaigoje. 2005 metais, 90% skirtų informacinės visuomenės plėtros investiciniams projektams (Krašto apsaugos, Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijose) lėšų sutartys buvo sudarytos gruodžio mėnesį. Sutartys įvykdomos tą patį mėnesį, įsigyjant tipinę programinę ir aparatinę įrangą.

IVPK atstovų teigimu, daugelis IS kūrimo konkursų apskundžiami ir jų vykdymo terminai užsitęsia. 11 paveikslėlyje pavaizduotos IVPK 2005 metais vykdyto investicijų projekto „Valstybės informacinių sistemų tarpusavio susiejimas“ pagrindinių etapų vykdymo datos.

11 pav. Investicijų projekto „Valstybės informacinių sistemų tarpusavio susiejimas“ pagrindiniai etapai

Valstybiniai auditoriai atkreipia dėmesį, kad netgi tuo atveju, jei konkursas nebūtų buvęs apskustas, IS kūrimui 2005 metais būtų likę trys mėnesiai. Kyla abejonių dėl galimybės per trumpą laikotarpį įgyvendinti projektą, sukurti ir įdiegti IS.

Rizika. Rezultatyviam IS kūrimui ir diegimui dažnai gali pritrūkti laiko, nes dėl išsitęsusių procedūrų informacinių sistemų projektų vykdymui lieka tik keli mėnesiai.

Pastaba. Informacija apie pastebėtą riziką bus perduota Finansų ministerijai atskiru raštu.

Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad finansinių metų pabaigoje iš institucijų, pateikusių investicinius projektus, ataskaitos apie projekto įvykdymą neprašoma. Teisės aktų reglamentuojami investicinių projektų įvykdymo kontrolės būdai:

- Tvirtindama tęstinį informacinės visuomenės plėtros investicinį projektą, institucija

turi aprašyti, kas buvo padaryta prieš tai įgyvendinto projekto metu⁵².

– Institucijos teikia kasmetinę ataskaitą IVPK pagal Strateginio planavimo metodikos⁵³ (toliau – SPM) 7 priedą „Informacija apie tarpinstitucinės programos priemonių vykdymą per ataskaitinį laikotarpį“.

– Institucijos teikia apibendrintą informaciją Finansų ministerijai, ne rečiau kaip kas pusmetį, apie valstybės investicijų naudojimą pagal paskirtį⁵⁴.

– Institucijos, įgyvendinę investicinį projektą, teikia Finansų ministerijai informaciją apie jiems skirtų valstybės lėšų panaudojimo efektyvumą⁵⁵.

Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad institucijos, teikdamos tęstinius informacinės visuomenės plėtros investicinius projektus, pateikia informaciją apie projektų įvykdymą. Institucijų teikiama finansinė ataskaita pagal SPM 7 priedą, atspindi informaciją, kiek panaudota ir kiek planuota panaudoti lėšų, kas pasiekta projekto įgyvendinimo laikotarpiu. Pateikiami projekto įgyvendinimo vertinimo kriterijai pagal investicinį projektą, nurodoma, kokia įranga bus įsigyta arba techniniai projektų komponentų reikalavimai. Valstybinių auditorių manymu, tokia ataskaita neatspindi realios investicinio projekto įgyvendinimo situacijos, o tik parodo informaciją apie panaudotas lėšas ir neatspindi projekto eigos.

IVPK rengia metinę ataskaitą Vyriausybei apie Informacinės visuomenės plėtrą⁵⁶, kurioje pateikiama informacija pagal SPM 8 priede nustatytą formą⁵⁷.

IVPK atstovai įvardijo problemą rengiant ataskaitas – jei priemonės pavadinimas nesutampa su investiciniu projektu, ataskaitos rengiamos rankiniu būdu. Be to, institucijos gali perskirstyti finansavimą projekto viduje savo nuožiūra.

⁵² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-02-03 nutarimas Nr. 182 „Dėl informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikos patvirtinimo“.

⁵³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-06 nutarimas Nr. 827 „Dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-04-26 nutarimas Nr. 428 „Dėl Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės tvarkos patvirtinimo“.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-04-26 nutarimas Nr. 428 „Dėl Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės tvarkos patvirtinimo“.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-02-03 nutarimas Nr. 182 „Dėl informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodikos patvirtinimo“.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-06 nutarimas Nr. 827 „Dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“.

Vyriausybės IŽVPK nuostatuose⁵⁸ nurodyta, kad ji svarsto ministerijų, Vyriausybės įstaigų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų atstovų pranešimus ir ataskaitas. Vyriausybės IŽVPK 2004-07-02 posėdžių protokoluose pažymėta, kad buvo svarstoma IVPK pateikta informacija⁵⁹. Vyriausybės IŽVPK 2005-06-28 svarstė IVPK pateiktas Valstybės registrų integralios sistemos kūrimo strategijos įgyvendinimo plano vykdymo 2004 metų ataskaitą ir Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo 2004 metų ataskaitą⁶⁰. Vyriausybės IŽVPK posėdžių protokoluose nepažymėta, kad buvo svarstomi Valstybės kapitalo investicinių informacinės visuomenės plėtros projektų rekomendaciniai sąrašai.

Išvada. Valstybės kapitalo investicinių informacinės visuomenės plėtros projektų vykdymo eiga nepakankamai kontroliuojama.

Rekomendacijos IVPK:

1. Papildyti IVPK veiklos nuostatus dėl Valstybės kapitalo investicinių projektų eigos vykdymo kontrolės funkcijos.
2. Pasiūlyti teisės aktų projektus, leidžiančius IVPK gauti informaciją apie Valstybės kapitalo investicinių projektų vykdymo eigą ir rezultatus iš juos vykdančių institucijų.

IVPK rašte⁶¹ teigiama, kad IVPK siekdama užtikrinti efektyvų investicinių projektų įgyvendinimą tokių institucijų kaip VMI, Sodra, MD prie FM ir kitų, turinčių didesnę IT ūkį, randa būdų, kaip kontroliuoti projektų vykdymo eigą: inicijuojant Ministro Pirmininko pavedimus ar kitais būdais, pvz., teminiai patikrinimai sukuriant tarpinstitucinę darbo grupę pagrindinių šalies IS susiejimo įgyvendinimo eigai įvertinti (šitos darbo grupės medžiaga Jums buvo pateikta).

Siekiant efektyviai įgyvendinti rekomenduojamą investicinių projektų eigos vykdymo kontrolės funkciją, būtina stiprinti IVPK žmogiškuosius išteklius.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-04-20 nutarimas Nr. 434 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 225 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros komisijos sudarymo, jos nuostatų patvirtinimo ir darbo organizavimo“ pakeitimo“.

⁵⁹ Vyriausybės IŽVPK 2004-07-02 posėdžio protokolas Nr. 3.

⁶⁰ Vyriausybės IŽVPK 2005-06-28 posėdžio protokolas Nr. 1.

⁶¹ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-08-25 raštas Nr. 1084 „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

3. Duomenų ir informacinių sistemų klasifikavimas

Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklėse apibrėžta valstybės informacinių sistemų sąvoka. Detalesnis informacinių sistemų klasifikavimas Lietuvos Respublikos teisės aktuose nereglamentuotas, todėl šiuo metu informacinės sistemos skirstomos į valstybines ir kitas IS. Valstybinių auditorių nuomone, IS klasifikavimas turėtų atsižvelgti į institucijose tvarkomos informacijos pobūdį ir informacinių sistemų kūrimo kainą. Atsižvelgiant į informacinių technologijų panaudojimo svarbą valstybei, turėtų būti nustatytas informacinių technologijų naudojimo reglamentavimas.

Informacinių technologijų saugos valstybinės strategijos ir jos įgyvendinimo plane⁶² Vidaus reikalų ministerija buvo įpareigota iki 2002 metų IV ketvirčio suklasifikuoti informaciją pagal duomenų grupes ir parengti rekomendacijas, kaip klasifikuoti informaciją pagal duomenų pobūdį. VRM patvirtino Informacijos klasifikavimo pagal duomenų grupes rekomendacijas⁶³, kuriose institucijų duomenų svarbumą apibrėžia keturios IS kategorijos, kurios nustatomos pagal IS duomenų grupes ir šių grupių savybių įtaką IS darbui. Minėtame nutarime nenurodyta data, iki kada institucijos turi atlikti informacijos klasifikavimą pagal duomenų grupes. Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad minėtas nutarimas neįpareigoja institucijų informacijos klasifikavimo rezultatus pateikti VRM. VRM gali sužinoti apie informacijos klasifikavimą pagal duomenų grupes, derindama institucijų bendruosius duomenų saugos nuostatus. Taip pat pastebėta, kad nenumatyta kada reikia atlikti pakartotiną arba periodišką informacijos klasifikavimą institucijose ir pakartotiną informacijos klasifikavimo rezultatų teikimą VRM.

Valstybiniai auditoriai pastebėjo duomenų ir informacinių sistemų klasifikavimo pažangą, nes Vyriausybė įpareigojo Vidaus reikalų ministeriją iki 2007 metų II ketvirčio parengti ir patvirtinti valstybės institucijų ir įstaigų IS klasifikavimo pagal jose tvarkomą elektroninę informaciją gaires ir elektroninės informacijos saugos reikalavimus⁶⁴.

⁶² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-12-22 nutarimas Nr. 1625 „Dėl Informacijos technologijų saugos valstybinės strategijos ir jos įgyvendinimo plano patvirtinimo“ pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-06-19 nutarimu Nr. 601 „Dėl Elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų informacinėse sistemose Valstybinės strategijos iki 2008 metų ir jos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“.

⁶³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003-01-27 įsakymas Nr. 1V-33 „Dėl Informacijos klasifikavimo pagal duomenų grupes rekomendacijų patvirtinimo“.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-06-19 nutarimas Nr. 601 „Dėl Elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų informacinėse sistemose Valstybinės strategijos iki 2008 metų ir jos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“.

Išvados:

1. Valstybiniu lygiu tobulintinas IS klasifikavimas, nes šiuo metu informacinės sistemos skirstomos pagal kompiuterizuotų funkcijų pobūdį, IS klasifikavimas turėtų atsižvelgti į institucijose tvarkomos informacijos pobūdį ir informacinių sistemų kūrimo kainą.
2. Institucijos neįpareigos pateikti informacijos klasifikavimo rezultatų, todėl VRM neturi informacijos apie valstybinėse institucijose įdiegtų informacinių sistemų kritiškumą.

Rekomendacijos VRM:

1. Teisės aktuose numatyti, kad valstybinės institucijos atnaujintus bendruosius duomenų saugos nuostatus pakartotinai derintų su VRM.
2. Valstybinių institucijų informacinėms sistemoms taikyti diferencijuotą informacinių sistemų saugos reglamentavimą, atsižvelgiant į šių institucijų tvarkomų duomenų svarbumą.

Rekomendacijos IVPK:

1. Valstybinių institucijų informacinių sistemų kūrimo ir modernizavimo reglamentavimą diferencijuoti pagal jų kūrimo kainą.
2. Valstybinių institucijų informacinėms sistemoms taikyti diferencijuotą informacinių sistemų eksploatavimo reglamentavimą, atsižvelgiant į šių institucijų tvarkomų duomenų svarbumą.

4. Įstaigų vadovų mokymai

Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad valstybės tarnautojų mokymo programose nėra numatyta aukščiausiojo lygio institucijų vadovų IT strateginio valdymo (angl. *IT governance*) mokymų. Valstybiniai auditoriai susidarė nuomonę, kad tokių mokymų labai trūksta, nes Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų rezultatuose pastebimos strateginių planų rengimo ir jų valdymo problemos bei informacinių sistemų ir informacijos saugos politikų formavimo trūkumai.

Valstybės tarnautojų mokymų programų turinio reikalavimuose numatyta ir į kvalifikacijos tobulinimo programų turinio reikalavimus įtraukta nuostata „ugdyti informacinių technologijų panaudojimo įgūdžius“ (8.8 punktas). Į institucijų vadovų (18-20 kategorijų valstybės tarnautojų) mokymų programų turinio reikalavimus įtraukta nuostata ugdyti gebėjimus tobulinant sprendimų priėmimą, komunikavimą ir bendradarbiavimą naudojant informacines ir komunikacines technologijas (9.4 punktas)⁶⁵. Lietuvos viešojo administravimo instituto sudarytoje mokymo programoje OLYMP, skirtoje institucijų vadovams, nėra seminarų kurie užtikrintų informacinių ir telekomunikacijų technologijų strateginio valdymo gebėjimų tobulinimą.

IVPK taip pat atkreipė dėmesį į mokymų, susijusių su informacinėmis technologijomis trūkumą. Lietuvos Respublikos Seimo Informacinės visuomenės plėtros komiteto posėdžio protokole⁶⁶ teigiama, kad šiuo metu parengtame vidaus reikalų ministro įsakymo „Dėl valstybės tarnautojų mokymo programų turinio reikalavimų patvirtinimo“ projekte iš įvadinio mokymo programų yra išbraukti turinio reikalavimai, susiję su informacinėmis technologijomis. IVPK direktoriaus pavaduotojas G. Vilkelis taip pat pateikė galimus siūlymus valstybės tarnautojų mokymo programoms:

- išsaugoti įvadiniam mokyme numatytą mokymo programų turinio reikalavimą – supažindinti su informacinių technologijų vartojimo viešajame administravime galimybėmis;
- nustatyti valstybės tarnautojų įvadiniam mokyme turinio reikalavimą ir tam tikrą valandų skaičių, skirtą informacinės visuomenės plėtros ir el. valdžios problematikai;
- 18–20 tarnautojų mokymo programose numatyti atitinkamą el. valdžios kursą;
- išnagrinėti galimybes ir rengti specializuotas el. valdžios, el. parašo, el. dokumentų apyvartos ir kt. mokymo programas.

Lietuvos Respublikos Seimo Informacinės visuomenės plėtros komiteto posėdžio protokole⁶⁷ teigiama, kad nuspręsta siūlyti Vidaus reikalų ministerijai apsvarstyti galimybes

⁶⁵ Vidaus reikalų ministerijos 2006-05-19 įsakymas Nr.1V-190 “Dėl Vidaus reikalų ministro 2002 m. liepos 11 d. įsakymo Nr. 339 „Dėl valstybės tarnautojų mokymo programų turinio reikalavimų patvirtinimo“ pakeitimo“.

⁶⁶Lietuvos Respublikos Seimo Informacinės visuomenės plėtros komiteto 2006-03-15 posėdžio protokolas Nr. 5.

⁶⁷Ten pat.

inicijuoti Valstybės tarnybos įstatymo 45 straipsnio 2 dalies pataisas, numatant galimybę ir kitoms kvalifikacijos kėlimo įstaigoms suteikti teisę:

- mokyti 18–20 kategorijos valstybės tarnautojus;
- mokyti pagal bendrąsias programas integracijos į Europos Sąjungą ir personalo vadybos srityse, susiejant mokymo temas su el. valdžios principais bei dėstyti jas naudojant informacines technologijas.

Išvada. Valstybės tarnautojų mokymo programose nėra numatyta aukščiausio lygio institucijų vadovų IT strateginio valdymo (angl. *IT governance*) mokymų, todėl pastebimos IT strateginių planų rengimo ir jų valdymo problemos bei informacinių sistemų ir informacijos saugos politikų formavimo trūkumai.

Rekomendacija VRM. Inicijuoti Valstybės tarnautojų mokymų programų turinio reikalavimų papildymą nuostata, susijusia su IT strateginio valdymo pagrindų įgijimu.

5. IS saugos valdymas

5.1. Duomenų ir informacinių sistemų valdytojų („savininkų“) nustatymas

COBIT 4.0 metodikoje siūloma nustatyti duomenų ir sistemų valdytojus (angl. *owner* – „savininkas“). ISACA geroje praktikoje⁶⁸ nurodoma, kad duomenų valdytojais „savininkais“ turėtų būti informacijos vartotojų vadovybė. Vyriausybės nutarimu⁶⁹ rekomenduotame LST ISO/IEC 17799:2004 standarte nurodoma⁷⁰, kad organizacija turi paskirti informacinio turto prižiūrėtojus⁷¹. Valstybinių auditorių nuomone, atsakomybė už informacinių sistemų efektyvų ir rezultatyvų kūrimą ir naudojimą turėtų priklausyti informacinių sistemų valdytojams, o informacines technologijas aptarnaujantys padaliniai turi prižiūrėti informacinių technologijų funkcionavimą.

Išvada. LST ISO/IEC 17799:2004 standarte ir teisės aktuose vartojamos skirtingos informacinio turto prižiūrėtojų ir duomenų bei sistemų valdytojų (angl. *owner* – „savininkas“) sąvokos kelia painiavą.

Rekomendacija VRM. Inicijuoti informacijos saugos terminų sąvokų suvienodinimą.

IVPK rašte⁷² sutinkama su tuo, kad institucijose turi būti atsakingi konkretūs asmenys už IT valdymą, pokyčių valdymą ir jai paskirtų „sistemos valdytojo“ ir „sistemos tvarkytojo“ funkcijų vykdymą. „Todėl manome, kad tikslinga ne keisti minėto Vyriausybės nutarimo sąvokas, o inicijuoti teisės aktų parengimą (ar jų pakeitimus), kuriuose įpareigoti institucijų vadovus paskirti atitinkamo lygmens ir kompetencijos pareigūnus atsakingus už IS valdymo sprendimų priėmimo ir duomenų tvarkymo veiksmus. Tai atitiks ir „geros praktikos“ principus.“

⁶⁸ 2001 Certified Information Systems Auditor Review Technical Information Manual. ISACA, 424 psl.

⁶⁹ Vyriausybės 1997-09-04 nutarimo Nr. 952 „Dėl duomenų apsaugos valstybės ir vietos savivaldos informacinėse sistemose“ (Vyriausybės 2002-12-31 nutarimo Nr. 2105 redakcija).

⁷⁰ Lietuvos standartas. Informacijos technologija. Informacijos saugumo valdymo praktikos kodeksas (tapatus ISO/IEC 17799:2000) 4 dalis „Organizacinės saugumo priemonės“.

⁷¹ Valstybiniai auditoriai vartoja *valdytojo* „savininko“ sąvoką, nes oficialioje angliškoje šio standarto versijoje vartojamas terminas *owner*.

⁷² Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-08-25 raštas Nr. 1084 „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

Vyriausybės nutarime⁷³ apibrėžtos informacinės sistemos valdytojo ir tvarkytojo sąvokos:

- **informacinės sistemos valdytojas** – valstybės institucija, kuri nustato informacinės sistemos tikslus, užsako, sukuria arba įsigyja ir valdo informacinę sistemą.
- **informacinės sistemos tvarkytojas** – juridinis asmuo, pagal informacinės sistemos nuostatus įgaliotas tvarkyti informacinę sistemą ir duomenis, teikti informaciją ir paslaugas.

Valstybinių auditorių nuomone, toks sąvokų išaiškinimas neatitinka ISACA geros praktikos, nes informacinės sistemos valdytojas („savininkas“) turėtų būti ne juridinis asmuo, o juridinio asmens ar jo padalinių vadovai.

Duomenų valdytojo ir tvarkytojo sąvokos apibrėžtos įstatymu⁷⁴, tačiau šis įstatymas reglamentuoja tik asmens duomenų valdymą bei tvarkymą:

- **duomenų tvarkytojas** – juridinis ar fizinis (...) asmuo, duomenų valdytojo įgaliotas tvarkyti asmens duomenis. Duomenų tvarkytojas ir (ar) jo skyrimo tvarka gali būti nustatyti įstatymuose ar kituose teisės aktuose.

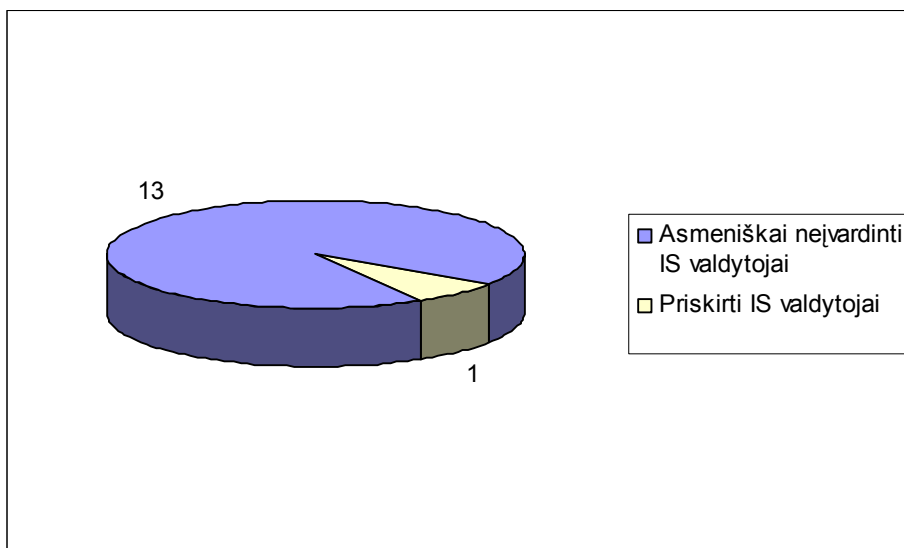
- **duomenų valdytojas** – juridinis ar fizinis asmuo, kuris vienas arba drauge su kitais nustato asmens duomenų tvarkymo tikslus ir priemones. Jeigu duomenų tvarkymo tikslus nustato įstatymai ar kiti teisės aktai, tai duomenų valdytojas ir (ar) jo skyrimo tvarka gali būti nustatyti tuose įstatymuose ar kituose teisės aktuose.

Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų rezultatuose pastebima, kad valstybinėse institucijose daugeliu atveju asmeniškai neįvardyti IS valdytojai („savininkai“) (žr. 12 pav.). Valstybiniai auditoriai įvertino 14 institucijų IS valdymo dokumentavimą, ir tik vienoje iš jų buvo priskirti IS valdytojai. Valstybinių auditorių nuomone, duomenų ir informacinių sistemų valdytojų priskyrimas yra svarbi informacinių sistemų kontrolės priemonė, nes ji mažina rizikas susijusias su:

- neaiškia asmenine atsakomybe už informacinių sistemų valdymą,
- netinkamu atsakomybės ir darbų pasidalinimu tarp institucijų veiklos padalinių darbuotojų ir informacinių sistemų specialistų.

⁷³ Vyriausybės 2004-04-19 nutarimas Nr. 451 „Dėl valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos Seimo 2003-01-23 Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas Nr. IX-1296.

12 pav. IS valdytojų priskyrimas institucijose

Išvada. Tobulintinas duomenų ir sistemų valdytojų priskyrimas.

Rekomendacija IVPK. Inicijuoti teisės aktų pakeitimą ir numatyti, kad duomenų ir sistemų valdytojų funkcija būtų priskirta informacinių sistemų vartotojų vadovybei ir būtų susieta su atitinkamų institucijų administracijos konkrečių asmenų pareigybėmis.

5.2. IS rizikos vertinimas

Lietuvos teisės aktuose nurodoma valstybės informacinių sistemų tvarkytojams, rengiant Bendruosius duomenų saugos nuostatus, įvertinti rizikos veiksnius, galinčius turėti įtakos duomenų saugumui⁷⁵.

Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų rezultatuose pastebima, kad dauguma valstybinių institucijų rizikos vertinimą supranta kaip grėsmių identifikavimo procesą. Toks supratimas neatitinka Vyriausybės nutarimu⁷⁶ rekomenduoto LST ISO/IEC 17799:2004 standarto nurodymo, kad identifikuojant saugumo reikalavimus, reikia įvertinti organizacijai kilusias grėsmes, silpnas vietas, tikimybes ir galimą grėsmių poveikį.⁷⁷

⁷⁵ Vyriausybės 1997-09-04 nutarimo Nr. 952 „Dėl duomenų apsaugos valstybės ir vietos savivaldos informacinėse sistemose“ (Vyriausybės 2002-12-31 nutarimo Nr. 2105 redakcija).

⁷⁶ Vyriausybės 1997-09-04 nutarimo Nr. 952 „Dėl duomenų apsaugos valstybės ir vietos savivaldos informacinėse sistemose“ (Vyriausybės 2002-12-31 nutarimo Nr. 2105 redakcija).

⁷⁷ Lietuvos standartas. Informacijos technologija. Informacijos saugumo valdymo praktikos kodeksas (tapatus ISO/IEC 17799:2000). Kaip nustatyti saugumo reikalavimus.

Vidaus reikalų ministerija yra parengusi vadovą⁷⁸, kuris galėtų IT specialistui padėti atlikti rizikų vertinimą, tačiau, neturint pakankamai įgūdžių ir vertinant nedidelę sistemą, pagal šį vadovą, tai padaryti būtų sudėtinga. Valstybinių auditorių nuomone, nedidelių sistemų rizikos vertinimas valstybinėse institucijose, gali būti atliktas netinkamai arba būti per brangus. Nėra parengto teisinio dokumento, kuris įpareigotų valstybines institucijas laikytis parengto rizikos analizės vadovo nuostatų.

5.3. Informacijos ir jos saugos politikos bei procedūrų dokumentavimas

Lietuvos teisės aktuose valstybės institucijų informacinių sistemų tvarkytojams rekomenduojama vadovautis Lietuvos standartais LST ISO/IEC TR 13335, LST ISO 11442 ir LST ISO/IEC 17799:2002, taip pat kitais Lietuvos ir tarptautiniais „Informacijos technologija. Saugumo technika“ grupės standartais⁷⁹. Tame pačiame teisės akte nurodoma, kad valstybės informacinės sistemos tvarkytojas, vadovaudamasis Tipiniais duomenų saugos nuostatais⁸⁰, patvirtintais vidaus reikalų ministro, rengia ir, suderinęs su Vidaus reikalų ministerija, tvirtina sistemos duomenų saugos nuostatus, kurie kartu su rengtinomis detaliomis instrukcijomis, procedūrų aprašymais ir saugaus darbo su duomenimis tvarka apibrėžia sistemos saugumo politiką. Atskiro informacijos saugos politikos dokumento, kaip numatyta rekomenduotame Lietuvos standarte LST ISO/IEC 17799:2002⁸¹, parengti nenurodoma.

Lietuvos Respublikos teisės aktai nurodo, kad organizacijos duomenų saugos nuostatai rengiami konkrečiai valstybės informacinei sistemai. Valstybinių auditorių nuomone, organizacijos, norinčios pasiekti aukštesnį informacijos saugos valdymo lygį, turėtų parengti duomenų saugos nuostatus, kurie būtų taikytini visai konkrečios organizacijos valdomai informacijai. Keleto duomenų saugos nuostatų rengimas vienoje organizacijoje yra ištekliams imlus procesas, dažnai trukdantis sukurti bendrą visai institucijai informacijos saugos politiką.

Valstybės institucijoms, neturinčioms valstybės informacinių sistemų, teisės aktuose nenurodoma parengti informacijos saugos politikos dokumentą. Europos tinklų ir informacijos saugos agentūra (ENISA) atkreipia dėmesį, kad vieną iš didžiausių pavojų elektroninėje erdvėje sukelia mažą informacinių technologijų ūkį turinčių organizacijų mėgėjiškai užtikrinama

⁷⁸ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, 2005, „Rizikos analizės vadovas. Administracinių ir techninių gebėjimų stiprinimas užtikrinant duomenų, informacinių technologijų ir jomis perduodamų duomenų apsaugą“.

⁷⁹ Vyriausybės 1997-09-04 nutarimo Nr. 952 „Dėl duomenų apsaugos valstybės ir vietos savivaldos informacinėse sistemose“ (Vyriausybės 2002-12-31 nutarimo Nr. 2105 redakcija).

⁸⁰ Vidaus reikalų ministro 2003-06-16 įsakymas Nr. 1V-272 „Dėl tipinių duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“.

⁸¹ Lietuvos standartas. Informacijos technologija. Informacijos saugumo valdymo praktikos kodeksas (tapatus ISO/IEC 17799:2000). 3.1. 1. dalis. Informacijos saugumo politikos dokumentavimas.

informacijos sauga.⁸² Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad valstybės institucijoms, neturinčioms valstybės IS ir tvarkančioms trečios ir ketvirtos kategorijos duomenis⁸³, neparengti minimalūs informacijos saugos reikalavimai.

Valstybinės institucijos gali vadovautis Interneto tarnybinių stočių apsaugos rekomendacijomis⁸⁴. Valstybiniai auditoriai atkreipia dėmesį, kad minėtos rekomendacijos nereglamentuoja kitų (t. y. ne interneto) tarnybinių stočių apsaugos.

Išvados:

1. Teisės aktais nurodoma parengti bendruosius duomenų saugos nuostatus tik institucijoms valdančioms valstybės informacines sistemas, todėl institucijos kurios nevaldo valstybės informacinių sistemų, neturi įpareigojimo dokumentuoti informacinių sistemų saugos politiką.

2. Teisės aktais aiškiai nenurodoma koks institucijų norminis dokumentas turėtų atitikti informacinių sistemų saugos politikos dokumentą, nurodytą LST ISO/IEC TR 13335 ir LST ISO/IEC 17799:2002 standartuose.

3. Valstybinėse institucijose bendrieji duomenų saugos nuostatai dažniausiai neapima visos organizacijos informacinių sistemų, todėl informacijos saugos politika tokiose institucijose būna neišbaigta ir trukdo pasiekti aukštesnį informacijos saugos valdymo lygį.

4. Valstybės institucijoms, neturinčioms valstybės IS ir tvarkančioms trečios ir ketvirtos kategorijos duomenis, neparengti minimalūs reikalavimai informacijos saugai, todėl beveik nevaldoma informacinių sistemų saugos rizika.

Rekomendacijos VRM:

1. Teisės aktais aiškiai nurodyti koks institucijų norminis dokumentas turėtų atitikti informacinių sistemų saugos politikos dokumentą.

2. Rekomenduoti, kad institucijos tvarkančios pirmos ir antros kategorijos duomenis, parengtų visą organizaciją apimančius informacijos saugos politikos dokumentus.

3. Valstybės institucijoms, neturinčioms valstybės IS ir tvarkančioms trečios ir ketvirtos kategorijos duomenis, parengti minimalius informacijos saugos reikalavimus.

⁸² European Network and Information Security Conference. „Readiness for Handling Network and Information Security Incidents“ 24–25 November; Vilnius, Lithuania.

⁸³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003-01-27 įsakymas Nr. 1V-33 „Dėl Informacijos klasifikavimo pagal duomenų grupes rekomendacijų patvirtinimo“.

Valstybiniai auditoriai pastebėjo pažangą IS saugos valdymo srityje, nes Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-06-19 nutarimu Nr. 601 patvirtintas Elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų informacinėse sistemose valstybinės strategijos įgyvendinimo priemonių planas.

⁸⁴ Vidaus reikalų ministro 2004-05-21 įsakymas Nr. 1V-176 „Dėl interneto tarnybinių stočių apsaugos rekomendacijų patvirtinimo“.

6. Informacinių sistemų kūrimas

IS kūrimas reglamentuotas IVPK direktoriaus įsakymu patvirtinta⁸⁵ Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika (toliau IS kūrimo metodika) ir patvirtintais reikalavimais valstybės informacinių sistemų specifikacijoms. Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad teisės aktuose nėra rekomendacijų dėl tarptautinėje praktikoje pripažintų standartų naudojimo kuriant informacines sistemas.

IS kūrimo metodikoje nurodyta, kad IS inicijavimo etape turi būti parengiamas IS nuostatų projektas, nuostatus turėtų patvirtinti institucijos vadovybė. Visą IS inicijavimo procesą turėtų kontroliuoti institucijos vadovybė, tačiau Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų rezultatuose pastebima, kad institucijoms kuriant IS, vadovybė nevykdo IS steigimo prielaidų peržiūrų, ne visada parengiami, derinami ir įregistruojami IS nuostatai.

IS kūrimo etape, institucijos, pagal IVPK parengtą metodiką, turėtų suformuluoti IS kūrimo tikslus, nustatyti IS kūrimo ribojimus (finansinius, techninius ir kt.). Šiame etape institucija turi parengti IS specifikaciją, joje aprašomi kūrimo tikslai ir nustatomi vertinimo kriterijai. Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų rezultatuose pastebima, kad dažnai informacinių sistemų specifikacijos tampa formaliais dokumentais, nes jos nebūna atnaujinamos. Auditorių nuomone, informacinių sistemų specifikavimas daugeliu atveju atitinka įvairiose metodikose pristatomai galimybių studijai (angl. *feasibility study*), todėl šiame etape reikėtų didesnę dėmesį skirti ekonominiams skaičiavimams ir alternatyvų vertinimams. Be to, IS nuostatų ir projekto specifikacijų rengimą reikėtų sieti su valstybės kapitalo investicijų gavimu (žr. šios ataskaitos 24 psl.).

IS kūrimo metodika numato, kad IS projektavimo metu, institucijose būtų parengtas projekto vykdymo planas, nustatoma projekto struktūra, parengiamos IS kompiuterių tinklo ir IS komponentų specifikacijos. IS projektas turi būti patvirtintas institucijos vadovybės. Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų rezultatuose pastebima, kad institucijos dažniausiai neanalizuoja IS kūrimo alternatyvių realizavimo variantų, IS specifikacijos pakeitimai ir projektai nepatvirtinami institucijų vadovybės.

Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų metu pastebėta, kad daugelis valstybinių institucijų informacinių technologijų diegimą pradeda kompiuterizuodamos buhalterinę apskaitą. Valstybinės institucijos neturi aiškių buhalterinės apskaitos kompiuterizavimo gairių, todėl įsigyjant programinę įrangą neišvengiama klaidų, pvz., dauguma iš buhalterinės apskaitos programų

⁸⁵ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-10-15 įsakymas Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“.

neintegruotos su Finansų ministerijos valdoma Valstybės biudžeto, mokėjimo ir apskaitos sistema (toliau – VBAMS).

Pastaba. Apie pastebėtus trūkumus Finansų ministerija bus informuota atskiru raštu.

IVPK rašte⁸⁶ teigiama, „Norėtume atkreipti dėmesį, kad pagal kompetenciją, reikalavimus finansinei apskaitai nustato Finansų ministerija. Todėl siūlome Finansų ministerijai rekomenduoti inicijuoti reikalavimų rengimą kompiuterizuotos finansinės apskaitos programinės įrangos kūrimui arba įsigijimui.“

Valstybės IS diegimo etape turi būti parengiama IS komponentų dokumentacija (programų tekstai, instaliavimo ir naudojimosi instrukcijos) ir IS bandymų programa ir metodika. IS bandymai turi būti dokumentuojami ir fiksuojami IS bandymų rezultatų fiksavimo žurnale ir protokoluose. Valstybės kontrolės 2002–2006 metais atliktų auditų metu pastebėta, kad daugelis institucijų šių teisės aktų reikalavimų nevykdo. Valstybiniai auditoriai pastebėjo metodikos trūkumų, pvz., nereglamentuotas testinės ir darbinės aplinkų atskyrimas. Be to, šioje metodikoje nurodoma, kad, pasirengiant IS diegimui, reikia pertvarkyti informacijos srautus, bet nenurodoma, kad institucijos, vadovaujantis geros praktikos pavyzdžiais, turėtų parengti duomenų iš senų sistemų (dažniausiai neautomatizuotų) suvedimo planus.

Išvados:

1. Tobulintinas informacinių sistemų kūrimo reglamentavimas.
2. Institucijose ne visada laikomasi informacinių sistemų kūrimą reglamentuojančių teisės aktų.

⁸⁶ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-08-25 raštas Nr. 1084 „Dėl valstybinio audito ataskaitos projekto“.

7. Informacinių sistemų eksploatavimas

Pastaba. Informacinių sistemų eksploatavimo ir rutininių darbų valdymas menkai reglamentuotas. Informacinių sistemų eksploatavimą daugiausiai reglamentuoja su informacijos sauga susiję teisės aktai. Šiuose teisės aktuose rekomenduojama naudotis tarptautiniais informacijos saugos standartais (pvz., ISO 17799). Teisės aktuose kol kas nėra rekomenduota diegti tarptautinius informacinių technologijų paslaugų valdymo standartus (pvz., ISO 20000).

7.1. Konfigūracijos valdymas

Institucijos informacinių sistemų konfigūracijos valdymo procesai apima informacinio turto elementų (dokumentacijos, duomenų ir aparatinės, programinės ir telekomunikacijos įrangos) sąrašų sudarymą ir ryšių tarp šių elementų nustatymą. Teisės aktai tik iš dalies reglamentuoja konfigūracijos valdymo procesus valstybinėse institucijose (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. IS konfigūracijos valdymo reglamentavimas

IS konfigūracijos valdymo reglamentavimas	Teisės aktų taikymo apribojimai
Informacinio turto sąrašų sudarymas nurodytas teisės aktais ⁸⁷ rekomenduojamame Lietuvos standarte LST ISO/IEC 17799:2004. ⁸⁸	LST ISO/IEC 17799:2004 standartą rekomenduojama taikyti tik valstybės informacinėms sistemoms.
Interneto tarnybinių stočių apsaugos rekomendacijose ⁸⁹ nurodoma, kad tinklo įrengimas turi būti pradėtas nuo aparatinės ir programinės įrangos įrengimo plano sudarymo, ypatingą dėmesį skiriant tinklo saugumui.	Minėtos rekomendacijos apima tik interneto tarnybines stotis.
Kompiuterių programų naudojimo valstybinėse institucijose rekomendacijos ⁹⁰ . Šios rekomendacijos siūlo nustatyti valstybės valdymo institucijose ir įstaigose bei iš valstybės biudžeto finansuojamuose projektuose naudojamų kompiuterių programų tvarkymo sistemą ir kontrolę.	Minėtos rekomendacijos apima tik programinės įrangos registravimą.

⁸⁷ Vyriausybės 1997-09-04 nutarimo Nr. 952 „Dėl duomenų apsaugos valstybės ir vietos savivaldos informacinėse sistemose“ (Vyriausybės 2002-12-31 nutarimo Nr. 2105 redakcija).

⁸⁸ Lietuvos standartas. Informacijos technologija. Informacijos saugumo valdymo praktikos kodeksas (tapatus ISO/IEC 17799:2000). 5 dalis „Turto klasifikavimas ir priežiūra“.

⁸⁹ Vidaus reikalų ministerijos 2004-05-21 įsakymas Nr. 1V-176 „Dėl interneto tarnybinių stočių apsaugos rekomendacijos“.

⁹⁰ Vidaus reikalų ministerijos 2001-05-09 įsakymas Nr. 220 „Kompiuterių programų naudojimo valstybės valdymo institucijose ir įstaigose rekomendacijos“.

Valstybinių auditų metu 2002–2006 metais nustatyta, kad ne visos valstybinės institucijos vadovaujasi Kompiuterių programų naudojimo rekomendacijomis. Šiose rekomendacijose nurodyta, kad sudaryti programinės įrangos sąrašai turi būti teikiami Vyriausybės įgaliotai institucijai, tačiau ji nėra įvardyta. Valstybiniai auditoriai pastebėjo pasikartojantį trūkumą – į programinės įrangos sąrašus neįtraukiama pačios institucijos ar kitų kompanijų sukurta taikomoji programinė įranga, naudojamos programinės įrangos sąrašai nesutikrinami su buhalterinės apskaitos registrais, todėl programinė įranga buhalteriskai neapskaitoma.

7.2. Pakeitimų valdymas

Informacinių sistemų pakeitimų valdymo procesas turėtų apimti programinės ir techninės įrangos, dokumentacijos ir kitų konfigūracijos elementų pakeitimų kontrolę. Lietuvos teisės aktais reglamentuotas tik valstybės informacinių sistemų projekto specifikacijų pakeitimų registravimas. Kitų informacinių sistemų valstybinėse institucijose pakeitimų valdymas nereglamentuotas. Valstybės informacinių sistemų kūrimo ir įteisinimo taisyklėse⁹¹ nurodoma, kad informacinės sistemos specifikacijos pakeitimai įforminami atskiru raštu, informacinių sistemų specifikacijų pakeitimai registruojami informacinių sistemų pakeitimų žurnaluose. Teisės aktai nereglamentuoja vartotojų poreikių pakeitimams įvertinimo pagal jų riziką, poveikį ir svarbą.

Valstybės kontrolės valstybiniai auditoriai 2002–2006 metais nustatė, kad daugelyje audituotų valstybinių institucijų nėra sukurtų informacinių sistemų pakeitimų valdymo procedūrų, neaiškiai įvardinami darbuotojai ar padaliniai, kurie turi atlikti pakeitimų perkėlimą į darbinę aplinką, pakeitimai nedokumentuojami arba nenurodoma kas juos turi dokumentuoti. Pavyzdžiui, pakeitimų valdymo procesai Susisiekimo ministerijoje, Aplinkos ministerijoje ir Žemės ūkio ministerijoje buvo nedokumentuojami. Labiau pažengusi šioje srityje Finansų ministerija informacinių sistemų pakeitimų valdymo metodiką yra parengusi pagal, auditorių nuomone, pažangią metodiką⁹², tačiau nepatvirtinusi bendrų visai ministerijai pakeitimų valdymo tvarkų.

Gera praktika. Valstybinių auditorių nuomone, pažangiausias informacinių sistemų pakeitimų valdymas buvo nustatytas Nacionalinėje mokėjimų agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos.

⁹¹ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-10-15 įsakymas Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“.

⁹² 2004-03-26 *Microsoft Solutions for Management. Change Management* (žr. <http://www.microsoft.com/technet/itsolutions/cits/mo/smf/smfchgmg.msp>).

7.3. Incidentų ir problemų valdymas

Informacinių sistemų problemų ir incidentų valdymo procesai turėtų tenkinti veiklos padalinių reikalavimą užtikrinti, kad visos problemos ir incidentai bus išspręsti, jų priežastys bus ištyrtos ir bus užkirstas kelias pakartotinam problemų atsiradimui. Valstybės informacinių sistemų incidentų valdymą iš dalies reglamentuoja Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodiniai dokumentai⁹³ ir LST ISO/IEC 17799:2004 standartas⁹⁴. Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodiniuose dokumentuose rekomenduojama, eksploatuojant valstybės informacines sistemas, vesti informacinių sistemų eksploatavimo žurnalą ir fiksuoti visus informacinių sistemų sutrikimus bei visas vartotojų pastabas. Peržiūrint informacinių sistemų eksploatacijos žurnalą, ten pat nurodoma spręsti ar reikia rengti informacinių sistemų tobulinimo specifikaciją.

Valstybės kontrolės valstybiniai auditoriai 2002–2006 metais nustatė, kad daugelyje valstybinių institucijų problemos ir incidentai buvo nevaldomi, nevedami eksploatacijos žurnalai.

Labiausiai pažengusiose informacinių sistemų procesų valdymo srityse Nacionalinėje mokėjimų agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos, Lietuvos automobilių kelių direkcijoje prie Susisiekimo ministerijos ir Muitinės departamente buvo registruojami kompiuterinės įrangos gedimų incidentai.

Gera praktika. Nacionalinėje mokėjimų agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos reglamentuota kompiuterinės ir programinės įrangos gedimų šalinimo tvarka, kurioje pateiktas suklasifikuotas incidentų sąrašas, galimi Informacinių technologijų departamento specialisto veiksmai, nurodomi papildomi veiksmai, jei padarinių nepavyksta pašalinti.

7.4. Veiklos tęstinumo užtikrinimas

Veiklos tęstinumas apibrėžiamas ekstremalių situacijų valdymo užtikrinimą reglamentuojančiuose teisės aktuose⁹⁵. Valstybiniai auditoriai atkreipia dėmesį, kad Ūkio subjekto civilinės saugos parengties ekstremalioms situacijoms plano rengimo rekomendacijose neatsižvelgta į informacinių sistemų specifiką. Teisės aktuose⁹⁶ nurodyta, kad valstybinės institucijos

⁹³ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-10-15 įsakymas Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“.

⁹⁴ Lietuvos standartas. Informacijos technologija. Informacijos saugumo valdymo praktikos kodeksas (tapatus ISO/IEC 17799:2000). 6.3 dalis „Reagavimas į saugumo incidentus ir triktis“.

⁹⁵ Civilinės apsaugos departamento prie Krašto apsaugos ministerijos direktoriaus 2003-07-08 įsakymas Nr. V-88 „Dėl ūkio subjekto civilinės saugos parengties ekstremalioms situacijoms plano rengimo rekomendacijų patvirtinimo“.

⁹⁶ Vidaus reikalų ministerijos 2003-07-16 įsakymas Nr. 1V-272 „Dėl Tipinių duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“.

bendruosiuose duomenų saugos nuostatuose turi nustatyti nenumatytų situacijų valdymo principus ir planus. Valstybės informacinių sistemų veiklos tęstinumo užtikrinimą reglamentuoja LST ISO/IEC 17799:2004 standartas⁹⁷

Valstybės kontrolės valstybiniai auditoriai 2002–2006 metais nustatė, kad daugelis valstybinių institucijų visiškai neturi veiklos tęstinumo ir atstatymo po netikėto įvykio planų. Labiau pažengusios institucijos yra Nacionalinė mokėjimų agentūra prie Žemės ūkio ministerijos ir Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos. Nacionalinėje mokėjimų agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos Informacinių technologijų departamentas buvo sudaręs kritinių situacijų šalinimo tvarką, kuri yra IT saugumo organizavimo tvarkos dalis, tačiau ši tvarka nebuvo atnaujinama. Pagirtina, kad Muitinės informacinė sistema turi paruoštą veiklos tęstinumo planą, kuris nuosekliai numato informacinės sistemos veiklos tęstinumui užtikrinti būtinas priemones, diegiamas rezervinis / dubliuojantis duomenų centras, tačiau nebuvo paskirti už veiklos tęstinumo planą atsakingi darbuotojai.

Išvados:

1. Tobulintinas informacinių sistemų eksploatavimo reglamentavimas.
2. Institucijose ne visada laikomasi informacinių sistemų eksploatavimą reglamentuojančių teisės aktų.

Rekomendacija IVPK. Teisės aktuose rekomenduoti tarptautinių standartų diegimą valstybinėse institucijose, apibrėžiant informacinių technologijų paslaugų valdymą (konfigūracijos, pakeitimų, incidentų ir problemų valdymą, veiklos tęstinumo užtikrinimą ir kitus procesus).

Informacinių technologijų valdymo ir
audito departamento direktorius

Dainius Jakimavičius

Informacinių technologijų valdymo ir
audito departamento direktoriaus
pavadootojas

Irmantas Aleliūnas

Padarytos 3 (trys) kopijos.

Kopijos pateiktos: Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui, Lietuvos respublikos finansų ministerijai ir Vyriausybės Informacinės ir žinių visuomenės plėtros komisijai

⁹⁷ Lietuvos standartas. Informacijos technologija. Informacijos saugumo valdymo praktikos kodeksas (tapatus ISO/IEC 17799:2000). 11 dalis „Veiklos nepertraukiamumo valdymas“.

Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (IVPK) ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (VRM) nuostatų lyginimas

1 lentelė*

IVPK	VRM
<p>Uždaviniai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dalyvauti formuojant valstybės informacijos technologijų ir telekomunikacijų (toliau vadinama – ITT) kūrimo Lietuvos Respublikoje politiką ir koordinuoti jos įgyvendinimą (IVPK nuostatų 7.1 p.) – pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus informacinės visuomenės plėtros strateginio planavimo dokumentus koordinuoti ITT plėtrą valstybėje – užtikrinti visiems Lietuvoje esantiems vartotojams vienodas galimybes naudotis ITT priemonėmis, skatinti ITT paslaugų teikėjų konkurenciją, plėsti gyventojų ir juridinių asmenų komunikavimą su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis (IVPK nuostatų 7.3 p.) – koordinuoti ITT infrastruktūros, atitinkančios Europos Sąjungos reikalavimus, projektavimą, kūrimą ir plėtrą (IVPK nuostatų 7.2 p.) <p>Funkcijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kartu su ministerijomis, kitomis valstybės institucijomis ir įstaigomis dalyvauja formuojant ITT bei kitų šiuolaikinių technologijų plėtros strategiją, rengiant ilgalaikes plėtros programas, koordinuoja jų įgyvendinimą (IVPK nuostatų 8.1 p.) – ir kt. 	<p>Uždavinys:</p> <p>informacinės visuomenės srityje – dalyvauti įgyvendinant valstybės informacinės visuomenės plėtros politiką (VRM nuostatų 5.6. p.)</p> <p>Funkcija:</p> <p>pagal kompetenciją formuoja Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės plėtros, informacinių technologijų taikymo valstybės valdyme strategiją ir dalyvauja ją įgyvendinant (VRM nuostatų 6.6.1 p.)</p> <p>Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Informacinės politikos departamento nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2001 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 355 (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. gruodžio 9 d. įsakymo Nr. 1V-432 redakcija) yra nustatyti departamento uždaviniai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dalyvauti formuojant valstybės informacinės politikos strategiją ir informacinę infrastruktūrą, tenkinančias valstybės institucijų, ūkio subjektų bei gyventojų informatikos poreikius, prisidėti prie jų įgyvendinimo (nuostatų 6.1 p.) – dalyvauti organizuojant ir koordinuojant vidaus reikalų ministro patvirtintos informacinių technologijų ir telekomunikacijų (toliau – ITT) plėtros strategijos įgyvendinimą, užtikrinant ITT projektų ir jų sudedamųjų dalių tarpusavio suderinamumą (nuostatų 6.5 p.).
<p>Funkcijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> – formuoja ir įgyvendina elektroninio dokumento ir elektroninio parašo naudojimo politiką (IVPK nuostatų 8.14 p.) – vykdo elektroninio parašo priežiūros institucijos funkcijas (IVPK nuostatų 8.15 p.) <p>Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 1468, IVPK yra paskirtas institucija, atsakinga už elektroninės</p>	<p>Funkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vykdo elektroninės valdžios projektų valdymą ir viešųjų paslaugų teikimo naudojant skaitmenines technologijas priežiūrą (VRM nuostatų 6.6.4 p.) – koordinuoja Lietuvos dalyvavimą Europos Bendrijos elektroninio keitimosi duomenimis tarp administracijų programoje (IDA) (VRM nuostatų 6.6.6 p.)

<p>valdžios projektų koordinavimą ir stebėjimą (2.2 p.)</p>	<p>Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 1468, VRM yra paskirtas institucija, atsakinga už elektroninės valdžios projektų valdymą ir viešųjų paslaugų teikimo naudojant skaitmenines technologijas priežiūrą (2.1 p.)</p> <p>Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Informacinės politikos departamento nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2001 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 355 (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. gruodžio 9 d. įsakymo Nr. 1V-432 redakcija) yra nustatytas departamento uždavinys:</p> <p>– dalyvauti sprendžiant elektroninės valdžios projektų valdymo ir viešųjų paslaugų teikimo naudojant skaitmenines technologijas priežiūros klausimus (nuostatų 6.4 p.)</p>
<p>Funkcijos:</p> <p>– koordinuoja valstybės informacinių sistemų, registrų integralios sistemos, bendrojo naudojimo duomenų bazių kūrimą ir funkcionavimą (IVPK nuostatų 8.10 p.)</p> <p>– inicijuoja valstybės informacinių sistemų ir valstybės registrų kūrimo ir jų saugos užtikrinimo privalomųjų reikalavimų, ITT standartų rengimą; nustatytą tvarka teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei atitinkamų teisės aktų projektus (IVPK nuostatų 8.13 p.)</p>	<p>Funkcija:</p> <p>– įgyvendina Vidaus reikalų ministerijai pavestoje srityje tvarkomiems registrams ir informacinėms sistemoms keliamus reikalavimus (VRM nuostatų 6.6.3 p.)</p>

Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (IVPK) ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos (SM) nuostatų lyginimas

2 lentelė*

IVPK	SM
<p>Funkcijos:</p> <p>– koordinuoja ITT diegimą, informacinių ir telekomunikacinių procesų reformavimą, telekomunikacinių tinklų ir informacinių sistemų sąveiką valstybės institucijose ir įstaigose (IVPK nuostatų 8.2 p.)</p> <p>– dalyvauja rengiant licencijuojamos telekomunikacijų veiklos sąrašo, licencijavimo sąlygų, taisyklių projektus, nustatant fiksuoto telefono ryšio ir universaliųjų (visuotinių) paslaugų didžiausią ribinę kainą (IVPK nuostatų 8.11 p.)</p> <p>– teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotai institucijai pasiūlymus dėl telekomunikacijų veiklos licencijavimo tvarkos tobulinimo (IVPK nuostatų 8.12 p.)</p>	<p>Funkcijos:</p> <p>– formuoja ir įgyvendina valstybės strategiją ir politiką telekomunikacijų srityje (SM nuostatų 6.19 p.)</p> <p>– koordinuoja telekomunikacijų tinklų ir sistemų sąveiką, derina Susisiekimo ministerijos reguliavimo sričiai priskirtų valstybės įmonių, įstaigų prie ministerijos rengiamus informacijos technologijų ir telekomunikacijų projektus (SM nuostatų 6.20 p.)</p> <p>– koordinuoja rengiamus ir diegiamus informacijos technologijų ir telekomunikacijų projektus, jų tinklų ir sistemų sąveiką per akcinių bendrovių ir uždaryjū akcinių bendrovių valdymo organus, kuriuose ministerija atstovauja valstybei, įgyvendinant jai</p>

	nuosavybės teise priklausančių akcijų suteikiamas teises (SM nuostatų 6.21 p.)
--	--

Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (IVPK), Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos (SM), Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) ir Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos (ŪK) nuostatų lyginimas

3 lentelė*

IVPK	SM	ŠMM	ŪK
<p>Uždavinys: – koordinuoti šiuolaikinių technologijų diegimą, formuoti kartu su ministerijomis, kitomis valstybės institucijomis ir įstaigomis technologinę inovacinę Lietuvos Respublikos ūkio plėtros politiką (IVPK nuostatų 7.4 p.)</p> <p>Funkcija: – teikia pasiūlymus dėl mokslo ir technikos naujovių diegimo ITT srityje, organizuoja tikslinių mokslo programų diegimą ir vykdymą (IVPK nuostatų 8.16 p.)</p>	<p>Funkcija: – pagal kompetenciją skatina inovacijų pažangą, dalyvauja rengiant tikslines tyrimų programas (SM nuostatų 6.3 p.)</p>	<p>Funkcija: – užsako ir koordinuoja mokslinius tyrimus, vykdomus valstybės užsakymu visose srityse (ŠMM nuostatų 6.20 p.)</p>	<p>Funkcija: – skatina per ministerijos kuruojamas programas inovacinės, mokslinės–techninės, informacinės, įmonių vadovų vadybinės kompetencijos ugdymą energetikos, pramonės, verslininkystės bei prekybos srityse, prisideda prie informacinės visuomenės, bendros europinės mokslo tyrimų erdvės kūrimo (ŪM nuostatų 6.2.1 p.)</p>

* Šaltinis: Darbo grupė sudaryta vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų 2005-03-24 nutarimu Nr. 315 (Žin., 2005, Nr. 40-1290), 748 punktą.

Pastaba. Vyriausybės 2005-12-22 nutarimu Nr. 1389 buvo patvirtinta nauja IVPK nuostatų redakcija.

VARTOJAMŲ SANTRAUKŲ IR SĄVOKŲ PAAIŠKINIMAS

- **IS** – Informacinė sistema
- **VRM** – Vidaus reikalų ministerija
- **IVPK** - Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
- **Vyriausybė** - Lietuvos Respublikos Vyriausybė
- **EUROSAI** - Europos aukščiausiųjų audito institucijų organizacija
- **INTOSAI** - Tarptautinė aukščiausiųjų audito institucijų organizacija
- **ISACA** - Informacinių sistemų audito ir kontrolės asociacija
- **ES** – Europos Sąjunga
- **Vyriausybės IŽVPK** - Vyriausybės Informacinės ir žinių visuomenės plėtros komisija
- **IVPIP Komisija** - Informacinės visuomenės plėtros investicinių projektų derinimo komisija
- **COBIT** – Control Objectives Management Guidelines Maturity Models
- **SPM** – Strateginio planavimo metodika
- **IS kūrimo metodika** - Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika
- **VBAMS** - Valstybės biudžeto, mokėjimo ir apskaitos sistema

APIBENDRINTOS IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Valstybiniai auditoriai pateikė šias išvadas:

1. Dėl informacinių sistemų strateginių tikslų :

- Tobulintinas valstybinių institucijų informacinės visuomenės plėtros valdymo funkcijų priskyrimas valstybiniu lygmeniu, nes nebuvo parengtų informacines sistemas reglamentuojančių įstatymų.
- Tobulintinas IS strateginio valdymo reglamentavimas, nes IS strateginių planų ir IS valdymo komitetų nebuvimas didina riziką, kad IS plėtros priemonės nesutaps su institucijų poreikiais, o lėšos IS plėtrai bus naudojamos neefektyviai ir neturint aiškiai suformuluotų tikslų.
- IVPK neturi pakankamų administracinės kontrolės funkcijų, todėl nepakankamai kontroliuoja valstybinių institucijų IS strateginių planų kūrimą ir įgyvendinimą.
- VRM neturi pakankamų administracinės kontrolės funkcijų, todėl nepakankamai kontroliuoja institucijų informacijos saugos valdymo procesus.

2. Dėl informacinių technologijų investicijų ir projektų valdymo:

- Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikoje nustatyti investicijų projektų prioritetai neatitinka Vyriausybės veiklos prioritetų.
- Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikoje neatsižvelgta į informacinių sistemų plėtros specifiką.
- IVPK, vertindamas informacinės visuomenės plėtros investicinius projektus, neanalizuoja institucijų IS strateginių planų ir IS valdymo vidaus procedūrų, todėl neivertinama, ar institucija galės rezultatyviai įgyvendinti norimą projektą.
- Kai kurios institucijos Valstybės kapitalo investicinius projektus teikė derinti nesilaikydamos Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžeto finansinių rodiklių projektų rengimo plano reikalavimų.

Pastaba. Apie pastebėtus trūkumus Finansų ministerija bus informuota atskiru raštu.

- Neatskirtos IVPK projektų vertinimo ir derinimo funkcijos.

- Valstybės kapitalo investicinių informacinės visuomenės plėtros projektų vykdymo eiga nepakankamai kontroliuojama ir koordinuojama.

3. Dėl duomenų ir informacinių sistemų klasifikavimo:

- Valstybiniu lygiu tobulintinas IS klasifikavimas, nes šiuo metu informacinės sistemos skirstomos pagal kompiuterizuotų funkcijų pobūdį, IS klasifikavimas turėtų atsižvelgti į institucijose tvarkomos informacijos pobūdį ir informacinių sistemų kūrimo kainą.

- Institucijos neįpareigos pateikti informacinių sistemų klasifikavimo rezultatų, todėl VRM neturi informacijos apie valstybinėse institucijose įdiegtų informacinių sistemų kritiškumą.

4. Dėl įstaigų vadovų mokymų:

- Valstybės tarnautojų mokymo programose nėra numatyta aukščiausio lygio institucijų vadovų IT strateginio valdymo (angl. *IT governance*) mokymų, todėl pastebimos IT strateginių planų rengimo ir jų valdymo problemos bei informacinių sistemų ir informacijos saugos politikų formavimo trūkumai.

5. Dėl informacinių sistemų saugos valdymo

- LST ISO/IEC 17799:2004 standarte ir teisės aktuose vartojamos skirtingos informacinio turto prižiūrėtojų ir duomenų bei sistemų valdytojų (angl. *owner* – „savininkas“) sąvokos kelia painiavą.

- Tobulintinas duomenų ir sistemų valdytojų priskyrimas.

- Teisės aktais valstybinėms institucijoms aiškiai nenurodoma parengti informacinių sistemų saugos politikos dokumentą, todėl jose informacinių sistemų politika gali būti nevientisa ir neišbaigta.

- Valstybinėse institucijose bendrieji duomenų saugos nuostatai dažniausiai neapima visos organizacijos informacinių sistemų, todėl informacijos saugos politika tokiose institucijose būna neišbaigta ir trukdo pasiekti aukštesnį informacijos saugos valdymo lygį.

- Valstybės institucijoms, neturinčioms valstybės IS ir tvarkančioms trečios ir ketvirtos kategorijos duomenis, neparengti minimalūs reikalavimai informacijos saugai, todėl beveik nevaldoma informacinių sistemų saugos rizika.

6. Dėl informacinių sistemų kūrimo:

- Tobulintinas informacinių sistemų kūrimo reglamentavimas.

- Institucijose ne visada laikomasi informacinių sistemų kūrimą reglamentuojančių teisės aktų.

7. Dėl informacinių sistemų eksploatavimo:

- Tobulintinas informacinių sistemų eksploatavimo reglamentavimas.
- Institucijose ne visada laikomasi informacinių sistemų eksploatavimą reglamentuojančių teisės aktų.

1 lentelė. Valstybinių auditorių pateiktos rekomendacijos VRM

Nr.	Rekomendacija
Dėl informacinių sistemų strateginių tikslų	
1.	Tęsti IS valdymą reglamentuojančių teisės aktų rengimą
2.	Teisės aktuose numatyti administracines institucijų informacinės saugos kontrolės funkcijas.
Dėl duomenų ir informacinių sistemų klasifikavimo	
3.	Teisės aktuose numatyti, kad valstybinės institucijos atnaujintus bendrojo saugos nuostatus pakartotinai derintų su VRM.
4.	Valstybinių institucijų informacinėms sistemoms taikyti diferencijuotą informacinių sistemų saugos reglamentavimą, atsižvelgiant į šių institucijų tvarkomų duomenų svarbumą.
Dėl įstaigų vadovų mokymų	
5.	Inicijuoti Valstybės tarnautojų mokymų programų turinio reikalavimų papildymą nuostata, susijusia su IT strateginio valdymo pagrindų įgijimu.
Dėl informacinių sistemų saugos valdymo	
6.	Inicijuoti informacijos saugos terminų sąvokų suvienodinimą
7.	Teisės aktais aiškiai nurodyti koks institucijų norminis dokumentas turėtų atitikti informacinių sistemų saugos politikos dokumentą.
8.	Rekomenduoti, kad institucijos tvarkančios pirmos ir antros kategorijos duomenis, parengtų visą organizaciją apimančius informacijos saugos politikos dokumentus.
9.	Valstybės institucijoms, neturinčioms valstybės IS ir tvarkančioms trečios ir ketvirtos kategorijos duomenis, parengti minimalius informacijos saugos reikalavimus.

2 lentelė. Valstybinių auditorių pateiktos rekomendacijos IVPK

Nr.	Rekomendacija
Dėl informacinių sistemų strateginių tikslų	
1.	Tęsti IS valdymą reglamentuojančių teisės aktų rengimą
2.	Inicijuoti teisės aktų pakeitimą, kuriuose numatyti, kaip ir kada valstybinės institucijos turėtų parengti IS strateginius planus ir kaip juos turi valdyti.
3.	Teisės aktuose numatyti administracines institucijų IS strateginių planų rengimo ir vykdymo kontrolės funkcijas.
Dėl informacinių technologijų investicijų ir projektų valdymo	
4.	Siūlyti teisės aktų pakeitimą, užtikrinantį Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikos atitikti Vyriausybės prioritetams ir informacinės sistemų plėtros specifikai. Pastaba. Apie pastebėtus trūkumus Finansų ministerija bus informuota atskiru raštu
5.	Tobulinti ir formalizuoti Valstybės kapitalo investicinių projektų vertinimo procedūras: formalizuoti Valstybės kapitalo investicinių projektų sutikrinimo su Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijomis procedūras ir institucijų IS strateginių planų bei IS valdymo vidaus procedūrų vertinimą.

Nr.	Rekomendacija
6.	Atskirti projektų vertinimo ir vykdymo funkcijas.
7.	Papildyti IVPK veiklos nuostatus dėl Valstybės kapitalo investicinių projektų eigos vykdymo kontrolės funkcijos.
8.	Pasiūlyti teisės aktų projektus, leidžiančius IVPK gauti informaciją apie Valstybės kapitalo investicinių projektų eigą ir rezultatus iš juos vykdančių institucijų.
Dėl duomenų ir informacinių sistemų klasifikavimo	
10.	Valstybinių institucijų informacinių sistemų kūrimo ir modernizavimo reglamentavimą diferencijuoti pagal jų kūrimo kainą.
11.	Valstybinių institucijų informacinėms sistemoms taikyti diferencijuotą informacinių sistemų eksploatavimo reglamentavimą, atsižvelgiant į šių institucijų tvarkomų duomenų svarbumą.
Dėl informacinių sistemų saugos valdymo	
12.	Inicijuoti teisės aktų pakeitimą ir numatyti, kad duomenų ir sistemų valdytojų funkcija būtų priskirta informacinių sistemų vartotojų vadovybei ir būtų susieta su atitinkamų institucijų administracijos konkrečių asmenų pareigybėmis.
Dėl informacinių sistemų eksploatavimo	
13.	Teisės aktuose rekomenduoti tarptautinių standartų diegimą valstybinėse institucijose, apibrėžiant informacinių technologijų paslaugų valdymą (konfigūracijos, pakeitimų, incidentų ir problemų valdymą, veiklos tęstinumo užtikrinimą ir kitus procesus).

VALSTYBĖS KONTROLĖS IR KITŲ AUDITORIŲ ATLIKTI INSTITUCIJŲ AUDITAI

1 lentelė. Valstybės kontrolės finansinių auditorių atlikti auditai

Eil.Nr.	Data	Institucija
1.	2005-07-07	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
2.	2005-07-14	Turto valdymo ir ūkio departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
3.	2005-07-14	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija
4.	2005-08-29	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
5.	2005-09-16	Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos ministerijos
6.	2005-09-21	Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra
7.	2005-09-23	Vyriausybinių ryšių centras prie Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento
8.	2005-10-03	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Gaisrinių tyrimų centras
9.	2005-10-03	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Specialioji priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba
10.	2005-10-06	Vilniaus miesto priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba
11.	2005-10-20	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
12.	2005-11-11	Kauno medicinos universitetas
13.	2005-12-29	Lietuvos Respublikos ūkio ministerija
14.	2006-03-14	Socialinių programų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
15.	2006-01-30	Vytauto Didžiojo universitetas

2 lentelė. Valstybės kontrolės veiklos ir IS auditorių atlikti auditai

Eil.Nr.	Data	Institucija
1.	2001-12-05	Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
2.	2002-06-28	Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos ministerijos
3.	2002-07-02	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
4.	2003-09-22	Gyventojų registro tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos
5.	2004-07-07	Lietuvos Respublikos finansų ministerija
6.	2004-12-01	Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
7.	2005-04-12	Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos
8.	2005-04-20	Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija

9.	2005-05-26	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
10.	2005-05-27	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
11.	2005-08-26	Valstybinėje mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
12.	2005-12-20	Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos
13.	2005-12-30	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija
14.	2006-07-13	Lietuvos Respublikos finansų ministerija

3 lentelė. Vidaus auditorių atlikti auditai*

Eil.Nr.	Data	Institucija
1.	2002-03	Valstybinėje mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*
2.	2003-11-10	Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija
3.	2004-09/12	Nacionalinė mokėjimų agentūra prie Žemės ūkio ministerijos**
4.	2005-01-05	Muitinės informacinių sistemų centras***

* Atliko UAB „Arthur Andersen“

** Atliko UAB „Ernst & Young Baltic“

*** Atliko UAB Informacinių technologijų audito grupė